

Maakirjan päiväkodin henkilökunnan ajatuksia kestävästä kehityksestä lasten päivähoidossa

*”Että miten lapset oppisivat nauttimaan luonnosta ja
muutenkin ympäristöstä, että ne olisi vähän niin kuin osa sitä”*

Kaisto, Eevamaija

Mäkelä, Paula

Laurea-ammattikorkeakoulu
Laurea Otaniemi

Maakirjan päiväkodin henkilökunnan ajatuksia kestävästä kehityksestä lasten päivähoidossa

*"Että miten lapset oppisivat nauttimaan luonnosta ja muutenkin
ympäristöstä, että ne olisi vähän niin kuin osa sitä."*

Eevamaija Kaisto
Paula Mäkelä
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2011

Eevamaija Kaisto
Paula Mäkelä

Maakirjan päiväkodin henkilökunnan ajatuksia kestävästä kehityksestä lasten päivähoidossa

”Että miten lapset oppisivat nauttimaan luonnosta ja muutenkin ympäristöstä, että ne olisi vähän niin kuin osa sitä”

Vuosi 2011 Sivumäärä 41

Opinnäytetyömme on osa KOULII Koulutuksen Innovaatio & Integraatio -hanketta, joka on Espoon seudun koulutusyhtymä Omnian ja Laurea - ammattikorkeakoulun yhteisprojekti. Hankkeen tavoitteena on ammatillisen toisen asteen ja ammattikorkeakoulun yhteistyön ja opetushenkilökunnan osaamisen kehittäminen. KOULII- hanke on alkanut 1.8.2010 ja se päättyy 31.12.2012.

Opinnäytetyö toteutettiin Espoon Suurpellossa sijaitsevassa Maakirjan päiväkodissa. Tutkimuskohteena oli päiväkodin henkilökunta. Maakirjan päiväkotona on uusi kestävä kehityksen kasvatukseen suunniteltu ja suuntautunut päiväkotona. Opinnäytetyössämme selvitimme Maakirjan päiväkodin henkilökunnan ajatuksia kestävästä kehityksestä ja sen merkityksestä lasten päivähoidossa sekä henkilökunnan tarpeita ja toiveita saada kestäväan kehitykseen liittyvää koulutusta. Opinnäytetyössä kestäväan kehitystä on tarkasteltu sen ekologisesta näkökulmasta.

Toteutimme opinnäytetyömme laadullisena tutkimuksena ja tutkimustapana käytimme teemahaastattelua. Tutkimusaineiston analysoinnissa käytettiin teoriaohjaavaa sisällönanalyysia. Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää päiväkodin henkilökunnan ajatuksia ja kokemuksia kestävästä kehityksestä ja sen roolista lasten päivähoidossa. Tarkoituksena oli myös selvittää henkilökunnan tarpeita ja toiveita saada lisäkoulutusta kestävästä kehityksestä lasten päivähoidossa. Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa tietoa henkilökunnan ajatuksista, kokemuksista ja koulutustarpeita kestäväan kehitykseen liittyen.

Tulokset osoittavat, että päiväkodinhenkilökunnalla oli eritasoista kestäväan kehityksen tietämystä ja osaamista. Osa päiväkodin henkilökunnasta ajatteli kestäväan kehityksen merkitsevän lähinnä kierrättämistä. Osa taas käsitti kestäväan kehityksen merkitsevän laajempaa kokonaisuutta, jonka tarkoituksena on kestävä eläminen ja ympäristön säilyttäminen tuleville sukupolville.

Päiväkodin kestäväan kehityksen kasvatuksessa nähtiin tärkeänä lapsen osallisuus kestäväan kehityksen mukaisessa toiminnassa: kierrätyksessä, jätteen lajittelussa sekä kasvien kasvatuksessa ja kompostoinnissa. Tärkeänä pidettiin kestäväan kehitykseen liittyvien asioiden selittämistä lapsille sekä henkilökunnan sitoutumista kestäväan kehityksen kasvatukseen. Ympäristö- ja luontokasvatuksessa päiväkodin henkilökunta korosti tutkimista ja oppimista yhdessä lapsen kanssa sekä lapsen tutustuttamista luontoon. Henkilökunnan tarpeet ja toiveet kestäväan kehityksen koulutukselle liittyivät suurelta osin toiveisiin saada lisää tietoa kestävästä kehityksestä, osallistua luonto- ja ympäristökasvatus-koulutukseen sekä päivittää aikaisempia koulutuksia. Henkilökunta toivoi myös kestäväan kehityksen koulutuksen antavan uusia ideoita kestäväan kehityksen toiminnan lisäämiseksi päiväkodissa.

Asiasanat, varhaiskasvatus, kestävä kehitys, ympäristökasvatus, luontokasvatus, tutkiva oppiminen

Eevamaija Kaisto
Paula Mäkelä

Thoughts about sustainable development on children's daycare from Maakirja day-care centre personnel

"How children could learn to enjoy about nature and environment in general, so that they could be like a part of it"

Year	2011	Pages	41
------	------	-------	----

Our thesis is a part of KOULII innovation & integration educational project, which in turn is a part of a cooperation project of educational group Omnia in Espoo district and Laurea University of Applied Sciences. The goal of the project is to develop cooperation between a vocational school and Laurea University of Applied Sciences and to develop the competence of educational staff. KOULII project started in August 2010 and it will end in December 2012.

The thesis was executed in Espoo Suurpelto at Maakirja day-care centre. The subjects were the members of the day-care centre's personnel. Maakirja day-care centre is a new day-care centre which is designed and oriented at sustainable development in upbringing. In our thesis we found out about Maakirja personnel's thoughts about sustainable development and its meaning in children's daycare. Also the personnel's needs and wishes for training regarding sustainable development were covered. In our thesis sustainable development is being studied from an ecological point of view.

We carried out our thesis as a qualitative research and theme interviews were used as research methods. Content analysis and theory directive approach were used in analyzing the research material. The purpose of the thesis was to find out about the thoughts about experiences of sustainable development and its role in children's daycare. The purpose was also to find out about the personnel's needs and wishes for additional training in sustainable development. The goal of the thesis was to produce information about the personnel's thoughts, experiences and needs for training regarding sustainable development.

The findings show that the day-care centre's personnel have a different level of knowledge and know-how about sustainable development. One part of the personnel thought that sustainable development meant mainly recycling. Then again another part of the personnel was under the impression that sustainable development is a broader entity, the meaning of which is sustainable living and preserving the environment for future generations.

A child's participation in sustainable development in the upbringing in the day-care centre activities was regarded as important: in recycling, garbage sorting, raising plants and composting. Also explaining matters related to sustainable development for children and the personnel's commitment to sustainable development in upbringing was considered important. Exploring and learning together with a child and familiarizing a child to nature in environmental education and nature education was emphasised by the personnel. The needs and wishes of the personnel for sustainable development training were related mainly to getting more knowledge about sustainable development, participating in environmental education and nature education and updating previous trainings. The personnel also hoped that sustainable development training would give new ideas for increasing sustainable development actions in the day-care centre.

Keywords: early upbringing, sustainable development, environmental education, nature education, explorative learning

Sisälllys

1	Johdanto	4
2	Tutkimuksen tarkoitus ja tavoite.....	5
2.1	Tutkimuskysymykset	6
2.2	Aikaisempia tutkimuksia ja hankkeita kestävästä kehityksestä.....	6
3	Teoreettinen perusta.....	8
3.1	Kestävä kehitys	8
3.2	Kestävä kehitys varhaiskasvatuksessa	9
3.3	Päiväkodin henkilökunnan rooli kestävä kehityksen kasvatuksessa.....	11
3.4	Ympäristökasvatus.....	12
3.5	Luontokasvatus	13
3.6	Tutkiva oppinen kestävä kehityksen kasvatuksessa	15
4	Tutkimuksen toteuttaminen.....	17
4.1	Tutkimusmenetelmät	17
4.2	Aineiston analysoinnin kuvaus	18
5	Tutkimustulokset.....	20
5.1	Kestävä kehitys henkilökunnan elämässä	20
5.2	Kestävä kehitys päiväkodin toiminnassa	24
5.3	Henkilökunnan tarpeet ja toiveet kestävä kehityksen koulutukselle.....	30
6	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus.....	32
7.	Pohdinta.....	36
	Lähteet	39
	Liitteet.....	41
	Liite 1 Haastattelukysymykset	41

1 Johdanto

Kestävän kehityksen päämääränä on taata nykyisille ja tuleville sukupolville terveelliset, turvalliset ja oikeudenmukaiset elämisen mahdollisuudet. Kestävällä kehityksellä pyritään ehkäisemään ympäristön kantokyvyn ylikuormittaminen sekä turvaamaan luonnon monimuotoisuuden säilyminen. (Keke koulussa. Kestävän kehityksen ohjelma 2010).

Nykyään kestävä kehitys huomioidaan yhä useammissa asiayhteyksissä, eikä lasten kasvatusta ole tässä poikkeus. Tulevaisuuden kannalta on tärkeää, että lasten kasvatukseen osallistuvat tahot tukevat varttuvan sukupolven kasvamista ekologisesti, kulttuurisesti ja sosiaalisesti kestäväan elämäntapaan. Kestävän kehityksen arvojen ja toimintatapojen opettaminen lapsille on välttämätöntä, jos halutaan turvata kestävan elämäntavan vaaliminen myös tulevaisuudessa.

Päiväkodissa ja koulussa tehtävä ympäristöä säästävää toimintaa on ympäristökasvatusta parhaimmillaan. Lapsuudessa päiväkodista ja koulusta opitut tavat siirtyvät lapsen mukana kotiin ja ne säilyvät muistissa myös vanhempana, jolloin ne vaikuttavat konkreettisesti hänen tapaisensa toimia ja elää. Kestävän kehityksen päiväkodissa lasta tuetaan kasvamaan toimintansa ja valintojensa seurauksista tietoisiksi yksilöksi.

Opinnäytetyömme on osa Espoon uudella Suurpellon asuinalueella tehtävää KOULII Koulutuksen Innovaatio & Integraatio -hanketta. KOULII - hankkeen tavoitteena on ammatillisen toisen asteen ja ammattikorkeakoulun yhteistyön ja opetushenkilökunnan osaamisen kehittäminen. Laurea edustaa hankkeessa ammattikorkeakoulutuksen tuntemusta ja tutkimustoiminnallista asiantuntijuutta. Laurean pedagoginen strategia perustuukin työelämälähtöiseen Learning by Developing -malliin, joka perustuu kehittämispohjaiseen oppimiseen. Siihen liittyvää käyttötietoa sekä Laurean verkostoja ja sidosryhmiä hyödynnetään KOULII -hankkeessa. (KOULII-hanke 2011.)

Suurpellon asuinalueen rakentaminen on yksi pääkaupunkiseudun mittavimmista kaupunkialuehankkeista. Suurpeltoon rakennetaan seuraavan 10 -15 vuoden aikana uusi innovatiivinen asuin-, koulutus- ja yritys ympäristö. Keskeisinä teemoina ovat

elinikäinen oppiminen, kansainvälisyys, perhekeskeisyys, kestävä kehitys ja uudet palvelukonseptit. (KOULLI- hanke 2011.) Opinnäytetyö pyrkii selvittämään Suurpellossa sijaitsevan Maakirjan päiväkodin henkilökunnan ajatuksia kestävästä kehityksestä ja sen merkityksestä lasten päivähoidossa. Maakirjan päiväkodin toiminta perustuu kestävään kehitykseen, mikä on otettu huomioon jo päiväkodin rakentamisvaiheessa. Maakirjan päiväkotitoiminta on aloittanut toimintansa tammikuussa 2011.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena, jonka kohdejoukkona on Maakirjan päiväkodin henkilökunta. Tutkimustapana käytimme yksilöllistä teemahaastattelua, jossa teemana oli kestävä kehitys ja sen rooli lasten päivähoidossa. Opinnäytetyössämme keskityimme tarkastelemaan kestävästä kehityksestä sen ekologisesta näkökulmasta. Tarkoituksenamme oli selvittää haastateltavien omakohtaisia kokemuksia ja näkemyksiä kyseisestä teemasta. Pyrimme selvittämään miten Maakirjan päiväkodin henkilökunta ymmärtää kestävästä kehityksestä käsitteen ja millä tavoin kestävä kehitys tulisi heidän mielestään näkyä päiväkodin toiminnassa. Lisäksi selvitimme millaista kestävästä kehityksestä koulutusta päiväkodin henkilökunta kokee tarvitsevansa työssään.

2 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyömme aihe sai alkunsa Maakirjan päiväkodin johtajan tarpeesta selvittää uuden päiväkodin henkilökunnan ajatuksia kestävästä kehityksestä päivähoidossa. Kävimme tapaamassa päiväkodin johtajaa ja pohdimme yhdessä tutkimuksen tarkoitusta ja tavoitetta. Yhdessä päiväkodin johtajan kanssa päädyimme siihen, että tärkeintä olisi selvittää henkilökunnan käsityksiä kestävästä kehityksestä sekä heidän tarpeitaan ja toiveitaan kestävästä kehityksestä koulutukseen liittyen. Tutkimuksemme tarkoituksena oli selvittää Maakirjan päiväkodin henkilökunnan ajatuksia ja kokemuksia kestävästä kehityksestä ja sen roolista lasten päivähoidossa. Tarkoituksenamme oli myös selvittää henkilökunnan tarpeita ja toiveita saada lisäkoulutusta kestävästä kehityksestä lasten päivähoidossa.

Tavoitteenamme oli tuottaa tietoa Maakirjan päiväkodin johtajalle siitä, kuinka henkilökunta ymmärtää kestävästä kehityksestä ja kuinka kestävästä kehityksestä tulisi heidän mielestään näkyä lasten päivähoidossa. Lisäksi tavoitteenamme oli selvittää minkälaista kestävästä kehityksestä koulutukseen liittyviä tarpeita ja toiveita henkilökunnalla on. Opinnäytetyömme tuottamaa aineistoa voidaan käyttää hyödyksi päiväkodin hen-

kilökunnan kestävän kehityksen koulutusta suunniteltaessa. Lisäksi toivomme, että opinnäytetyömme herättäisi hedelmällistä keskustelua niin Maakirjan kuin muidenkin päiväkotien varhaiskasvattajien keskuudessa.

2.1 Tutkimuskysymykset

Opinnäytetyömme kautta saadun tiedon pohjalta johtajan on helpompi suunnitella päiväkodin kestävään kehitykseen liittyvää toimintaa ja kehittää sitä. Olemme muotoilleet tutkimuskysymyksemme päiväkodin johtajan kanssa käymämme keskustelun pohjalta.

1. Miten Maakirjan päiväkodin henkilökunta ymmärtää kestävän kehityksen käsitteen?
2. Millä tavoin kestävän kehityksen tulisi Maakirjan päiväkodin henkilökunnan mielestä näkyä päiväkodin toiminnassa?
3. Millaista kestävän kehityksen koulutusta Maakirjan päiväkodin henkilökunta kokee tarvitsevansa työssään?

2.2 Aikaisempia tutkimuksia ja hankkeita kestävästä kehityksestä

Susanna Säkkinen (2009) on selvittänyt opinnäytetyössään Kestävää kehitystä päivähoitossa, miten kestävä kehitys on huomioitu varhaiskasvatuksen kentällä. Tutkimuksessa on selvitetty kestävän kehityksen keskeiset käsitteet ja niiden merkitykset varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyön tavoitteena on ollut tutkia, miten Oulussa ja Tampereella on toteutettu kestävän kehityksen ohjelmat päivähoitossa ja miten ne ovat edistäneet suunnitelmallista päivähoiton kestävää kehitystä. Tutkimus pyrkii myös selvittämään käytännönläheisiä ja lapsilähtöisiä tapoja toteuttaa kestävää kehitystä. Tutkimus on laadullinen ja perustuu aineistolähtöiseen sisällönanalyysiin. (Säkkinen 2009.)

Päivi Koutonen ja Satu Logren ovat tarkastelleet ympäristökasvatusta varhaiskasvatuksen näkökulmasta opinnäytetyössään Ympäristökasvatus päiväkodissa ja kotona. Opinnäytetyön tavoitteena on ollut selvittää, millaisia vihreitä arvoja ympäristökasvatusta toteuttavassa päiväkodissa on ja miten nämä kyseiset arvot näkyvät päiväko-

din lasten omissa kodeissa. Opinnäytetyön tarkoituksena on ollut lisätä ympäristökasvatuksen näkyvyyttä ja tunnettavuutta sekä varhaiskasvatuksessa että yleisellä tasolla. (Kontonen & Logren 2010.)

Koutosen ja Logrenin (2010) tutkimuksessa tutkimusmenetelminä on käytetty sekä kvalitatiivista että kvantitatiivista tutkimusotetta. Tutkimusaineisto on kerätty teemahaastattelemalla päiväkodin henkilökuntaa ryhmässä sekä keräämällä tietoa lasten vanhemmilta kysely- lomakkeella. Tutkimus osoittaa, että ympäristökasvatuspäiväkodin vihreitä arvoja ovat luomu- ja lähiruoka, kierrätys, energian säästäminen, jätteiden lajittelu, kompostointi, luonnosta saatavan materiaalin käyttö sekä lasten ja vanhempien osallisuus toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Tutkimuksen mukaan päiväkodin vihreät arvot näkyivät myös lasten kodeissa, sillä lapset ovat tuoneet niitä esille kotona. Tutkimuksen mukaan vihreät arvot ovat olleet esillä joissakin kodeissa jo ennen päivähoiton aloittamista. (Kontonen & Logren 2010.)

Annaleena Nyholmin ja Minnamari Åbergin (2010) opinnäytetyö Lapsi oppii luonnosta - Ideoita ympäristökasvatuksen toteuttamiseen päiväkodissa, on produktiomuotoinen ympäristökasvatuskansio, joka on tehty Espoon Olarin päiväkodin 3 - 5-vuotiaille lapsille. Kansio koostuu erilaisista ideoista ja vinkeistä, joiden kautta päiväkodissa on mahdollista konkreettisesti toteuttaa ja kehittää ympäristökasvatusta. Nyholmin ja Åbergin opinnäytetyön tarkoituksena on tuoda luontoa lähemmäksi lapsia ja opettaa heitä kunnioittamaan sitä. Produktiomuotoinen ympäristökasvatuskansio tukee lapsen ympäristötietouden kehittymistä sekä ekologisten ja ympäristöystävällisten arvojen ja asenteiden oppimista. (Nyholm & Åberg 2010.)

Nyholmin ja Åbergin opinnäytetyön teoriaosuudessa keskitytään ympäristökasvatukseen liittyviin aihepiireihin tuotannon kautta. Keskeisinä asioina opinnäytetyössä esitetään ympäristökasvatuksen tavoitteet sekä niiden toteutus varhaiskasvatuksessa. Nyholmin ja Åbergin käsittelevät teoriaosuudessaan myös luonnonsuojelua sekä lapselle ominaisia oppimistapoja. (Nyholm & Åberg 2010.)

4V-Välitä, Vaikuta, Viihdy, Voi hyvin, on 2008 - 2011 toteutettu hanke, joka kehittää mahdollisuuksia kestäväan, viihtyisään ja vastuulliseen kaupunkiasumiseen yhdessä asukkaiden, asuinkiinteistöjen, koulujen, päiväkotien ja yhdistysten kanssa. 4V-hanke on toteutettu yhteistyössä Helsingin, Espoon ja Vantaan kaupunkien sekä Pääkaupun-

kiseudun Kierrätyskeskus Oy: n kanssa. Rahoituksen hanke sai EU:lta Etelä-Suomen kilpailukykyä ja työllisyyttä tukevasta EAKR - ohjelmasta sekä Uudenmaan liitolta. (4v.fi 2011)

Hankkeen ympäristökasvattajat tukevat kestävän kehityksen kasvatusta koskevaa työtä kouluissa ja muissa oppilaitoksissa sekä päiväkodeissa, nuorisotaloilla, leikki-puistoissa, kerhoissa ja yhdistyksissä. Lasten ja nuorten kanssa työskenteleville järjestetään koulutuksia ja tapaamisia. Lisäksi tarjotaan konsultointia ja neuvontaa ja 4V-hankkeen kirjastosta on mahdollista myös lainata kestävän kehityksen kasvatukseen liittyviä materiaaleja. (4v.fi 2011)

4V-hanke päättyi tammikuussa 2011 ja hankkeen päätös-seminaari pidettiin 23.11.2010 Helsingissä. Osallistuimme päätös-seminaariin, koska teemme opinnäyte-työtämme aiheesta "kestävä kehitys lasten päivähoidossa" ja 4V-hankkeen teema "keke kuuluu kaikille" piti sisällään myös lasten päivähoidon. 4V-hankkeessa tehdystä päiväkodin kestävän kehityksen oppaassa neuvotaan kasvattajia konkreettisesti kestävän kehityksen kasvatuksessa ja sen toteuttamisessa päiväkodissa. Siinä avataan muun muassa päiväkodin kestävän kehityksen periaatteet ja käydään läpi päiväkodin kestävän kehityksen ohjelma. Opas on helppolukuinen, selkeä ja ilmainen. (4v.fi 2011.) 4V - hankkeen tuottama materiaali on osoittautunut ajankohtaiseksi ja käyttökelpoiseksi, minkä vuoksi olemme hyödyntäneet sitä myös opinnäytetyössämme.

3 Teoreettinen perusta

3.1 Kestävä kehitys

Kestävä elämä perustuu koko maapallon ja toisten ihmisten kunnioittamiseen. Tämän hetkinen kehitys ei saa tapahtua tulevien sukupolvien kustannuksella. Kehitys ei saa uhata muiden eliöiden olemassa oloa. Meidän on käytettävä luonnonvaroja säästämällä ja oikeudenmukaisesti. Taloudellinen kasvu on osa kehitystä, mutta se ei saa olla itse tarkoitus, eikä jatkua loputtomiin. (Cantell 2004, 23 - 24.)

Kestävä kehityksen pohjautuu pyrkimykseen tyydyttää nykyhetken tarpeet viemättä tulevilta sukupolvilta mahdollisuutta tyydyttää omat tarpeensa (Cantell 2004, 20). Suomen kestävän kehityksen toimikunta määritteli vuonna 1994 kestävän kehityksen olevan maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuvaa ohjattua yhteis-

kunnallista muutosta, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet (Ympäristöministeriö 2010). Ekologinen, taloudellinen sekä sosiaalinen ja kulttuurinen kehitys ovat ulottuvuudet, jotka ovat läsnä kestävää kehitystä laajasti määriteltäessä (Cantell 2004, 24).

Ekologisen kestävä kehityksen tärkeimpinä ehtoina ovat luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen sekä ihmisen taloudellisen ja kaiken aineellisen toiminnan sopeuttaminen maapallon luonnonvaroihin ja luonnon sietokykyyn. Maakohtaisten toimien lisäksi ekologiseen kestävyteen pyrittäessä on hyvin keskeisessä asemassa myös kansainvälinen yhteistyö. (Ympäristöministeriö 2010.)

Taloudellinen kestävä kehitys on tasapainoista kasvua, joka pitkällä aikavälillä ei perustu varantojen hävittämiseen tai velkaantumiseen. Kestävään talouteen pyrkivä talouspolitiikka luo otolliset olosuhteet kansallisen hyvinvoinnin lisäämiselle ja vaa- limiselle. Kestävä talous on sosiaalisen kestävyden perusta, sillä se helpottaa koh- taamaan mahdollisia kasvavia sosiaaliturva ja terveysmenoja. (Ympäristöministeriö 2010.)

Sosiaalisen ja kulttuurisen kestävä kehityksen päämäärä on turvata hyvinvoinnin edellytysten siirtyminen tuleville sukupolville. Edelleen jatkuva väestönkasvu, ruoka- ja terveydenhuolto, koulutuksen järjestäminen, köyhyys ja sukupuolten välinen tasa- arvo ovat maailman laajuisia sosiaalisen kestävyden haasteita, joiden vaikutus ta- loudelliseen ja ekologiseen kestävyteen on suuri. Kyseisiin haasteisiin vastaaminen vaatii mittavia toimia niin yksittäisiltä valtioilta kuin kansainvälisiltä yhteisöiltä. (Ympäristöministeriö 2010.)

3.2 Kestävä kehitys varhaiskasvatuksessa

Päivähoidossa toteutetaan kasvatusta varhaiskasvatussuunnitelman mukaisesti, mikä perustuu lakiin lastenpäivähoidosta. Varhaiskasvatussuunnitelma pohjaa kestävään kehitykseen, sillä sen mukaan kasvatusta on sidoksissa kulttuuriin ja yhteiskunnan jat- kuvaan muutokseen. Lisäksi kasvatuksen tarkoitus on pyrkiä kehittämään parempaa yhteiskuntaa ja maailmaa. (Varhaiskasvatuksen suunnitelma 2005.)

Kestävä kehitystä edistävissä kasvatuksen ja koulutuksen strategiassa ja sen toi- meenpanosuunnitelmassa vuosille 2006 - 2014 tärkeimpänä tavoitteena on antaa lisä-

tukea kasvattajille, opettajille ja kouluttajille. Suunnitelmalla tähdätään kestävää kehitystä edistävien toimintaedellytysten parantamiseen. Tarkoituksena on lisätä kestävä kehityksen näkemystä ja osaamista muun muassa päivähoitossa. Tavoitteena on, että 15 prosentilla päiväkodeista, kouluista ja oppilaitoksista olisi vuonna 2014 ulkoinen tunnustus tai sertifikaatti kestävään kehitykseen liittyvästä toiminnasta. (Ympäristöministeriö 2010.)

Päivähoitossa ympäristökasvatuksen ja sen kautta myös kestävä kehityksen rooli on tänä päivänä korostunut (Säkinen 2009, 7). Kestävä kehityksen kasvatusta on ikään kuin ympäristökasvatusta uudessa muodossa. Siihen sisältyy etiikka, tasa-arvoisuus sekä ja uusia tapoja oppia ja ajatella. Näin ajatellen kestävä kehityksen kasvatusta on yksi vaihe ympäristökasvatuksen kehityksessä. (Cantell 2004, 27.) Tiedollinen, sosiaalinen-emotionaalinen ja toiminnallinen kehitys liittyvät kiinteästi toisiinsa, eikä niiden vuoksi voida myöskään kasvatuksessa erottaa omiksi erillisiksi alueiksi. Lapsen toimintoihin ja ajatuksiin ei voida pysyvästi vaikuttaa, ellei lapsi itse tiedä ja käsitä mihin opetetut toiminnot ja käytännöt perustuvat. Tämän vuoksi ympäristöön liittyvät asiat on esitettävä ja perusteltava lapselle hänen kehitystasonsa huomioon ottaen. Kasvatusta ja opetusta suunniteltaessa lähtökohtana ovat lapsen kokemukset sekä hänen kehitysvaiheensa asettamat edellytykset. (Aho 1987, 84.)

YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus on lapsia koskeva ihmisoikeussopimus. Siinä luetellaan lapsille kuuluvat oikeudet ja se asettaa valtioille ensisijaisen vastuun toteuttaa ne. Oikeudet kuuluvat kaikille lapsille ja kaikkialla maailmassa. Sopimuksen neljä yleisperiaatetta ovat; syrjimättömyys, velvollisuus ottaa ensisijaisesti lapsen etu huomioon kaikissa lasta koskevissa päätöksissä, lapsen oikeus hyvään elämään ja kehittymiseen ja lapsen näkemyksen kunnioittaminen kaikissa häntä koskevissa asioissa. Sopimuksen sisältö voidaan lisäksi tiivistää kolmeen eri teemaan, joita ovat; lapsen oikeus erityiseen suojeluun ja hoivaan, lapsen oikeus riittävään osuuteen yhteiskunnan voimavaroista sekä lapsen oikeus osallistua ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti itseään koskevaan päätöksentekoon. (Lapsen oikeuksien yleissopimus 1989, Yhdistyneet Kansakunnat.)

Yksi tärkeimmistä lasten oikeuksien sopimuksen velvoitteista on lapsen oikeus osallisuuteen. Velvoitteen toteuttamiseen ei riitä ainoastaan lasten mielipiteiden selvittäminen. Lasten osallisuus toteutuu silloin, kun lapsella on tilaisuus tulla kuulluksi jokapäiväisissä toiminnoissa ja leikeissä. Tärkeää on, että lapsi kokee olevansa oman

yhteisönsä, esimerkiksi omassa päiväkodissaan tärkeä ja hyväksytyt jäsen. (Nivala 2009, Lasten osallisuus ei ole pelkkää mielipiteiden selvittämistä, Tiedote 9/2009.) Nivalan (2009) mukaan osallisuus on yhdessä elämiseen kuuluva kokemus, johon kuuluvat myös lasten väliset vuorovaikutussuhteet ja toimiminen vertaisryhmissä. Lapsen osallisuuden perustana on lapsen kokemus turvallisuudesta, kohdatuksi tulemisesta ja tarpeidensa tyydyttämisestä. Lisäksi lapselle on turvattu mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa yhteisönsä elämään. (Nivala 2009.)

3.3 Päiväkodin henkilökunnan rooli kestävän kehityksen kasvatuksessa

Päiväkodeissa toimivien kasvattajien rooli kestävän kehityksen opettamisessa on ilmeinen. Kasvattajien käsitteet kestävästä kehityksestä näkyvät heidän asenteissaan ja päiväkotien kestävästä kehityksestä edistämässä. Jollekin ympäristökasvatus on itsestään selvä arvo, jonka mukaan toimitaan päiväkodin arjessa. Toiset taas eivät ymmärrä kestävästä kehityksestä merkityksiä ja niiden yhteyttä päiväkodin toiminnossa. (Säkkinen 2009, 7 - 8.)

Varhaiskasvatuksen suunnitelman mukaan kasvattajien on tarkoitus luoda innostava, avoin ja kannustava ilmapiiri tutkimiselle omilla toiminnoillaan ja asenteillaan. Lasten kanssa yhdessä tutkien ja oppien kasvattajat ohjaavat ja kannustavat lapsia tilanteissa kokeilemaan ja itsenäisesti etsimään selityksiä elämän ja ympäristön ilmiöihin. (Varhaiskasvatuksen suunnitelma 2005.) Jokaisen päivähoitoon työntekijän tulisi sisäistää kestävästä kehityksestä periaatteet ja antaa niiden näkyä katkeamattomasti työssään. Työntekijöiden kesken käytävät arvokeskustelut ja oman toiminnan pohdiskelu auttavat sisäistämään kestävästä kehityksestä. Kestävä kehitys vaatii sitoutumista ja työntekijän on oltava valmis muuttamaan omia toimintatapojaan. (Säkkinen 2009, 17.)

Kasvatusalan työyhteisön olisi tärkeää löytää johdonmukainen kasvatustilanne, vaikka se vaatiikin henkilökunnalta kompromisseja. Kasvatusilmastoista suositeltavin on tasavertaisuutta korostava, demokraattinen eli ohjaava kasvatus. Ammattikasvattajien yhteisen kasvatustilanteen puuttuessa, kasvatustilanne epäselvyys kukoistaa. Tuollaisessa tilanteessa lapset jäävät vaille kasvatusta ja sen tuomaa turvallisuutta, lämpöä ja rajoja. (Kempainen & Rouvinen-Kempainen 1998, 99.)

Työyhteisöllä on ammatillinen vastuu kasvattaa lasta. Kasvattajat tekevät kasvatus-

työtä täysin omalla persoonalla. Jokaisen työntekijän tulisi tuntea itsensä ja oma persoonansa työyhteisössä hyväksytyksi. Taito asettaa yhteisiä tavoitteita ja pitää niistä yhteisvastuullisesti kiinni, kuuluu olennaisesti kasvattajien ammattiosaamiseen. Tiimityö vaatii, että kasvattajat sitoutuvat työhönsä ja asiakkaidensa, lasten ja perheiden, palvelemiseen. Parhaimmillaan kasvattajat työskentelevät työtään kehittävästi ja työkavereidensa erilaisuutta ja persoonaa kunnioittaen. (Kemppinen & Rouvinen-Kemppinen 1998, 100.)

Kaikissa sosiaalisissa yhteisöissä on omanlaisensa kulttuuri, joka voidaan havaita yhteisön jäsenten toiminnassa, ajattelussa sekä heidän yhdessä tekemissä tuotteissa. Kulttuuri on yhteisön olemassa olon ydin eli yhteisön elämäntapa, tapa ymmärtää maailma ja kokea se mielekkääksi. Kulttuuriin sisältyy yhteisöön muodostunut tieto ja osaaminen. Se tarkoittaa asioita, joita yhteisön ihmiset tietävät, tekevät ja käyttävät. Jokaisessa päiväkodissa on omanlaisensa kasvattajien muodostama päiväkotiyhteisö, jolla on oma erityinen kasvatuskulttuuri. (Nummenmaa 2006, 19.)

3.4 Ympäristökasvatus

”Ympäristökasvatus on kasvatuksellista toimintaa, joka tukee elinikäistä oppimisprosessia siten, että yksilöiden tai yhteisöjen arvot, tiedot, taidot sekä toimintatavat muuttuvat kestävän kehityksen mukaisiksi” (Vihreä lippu 2011.)

Ympäristökasvatuksella kuten kaikella muullakin kasvatuksella on oma filosofinen taustansa. Ympäristökasvatuksen filosofiassa lähtökohtana on pidetty ihmisen ja ympäristön välistä vuorovaikutusta. Lapsen näkökulmasta ympäristökasvatuksessa tärkeää on opetuksen konkretisoiminen, minkä vuoksi ympäristökasvatuksessa korostuu toiminnan merkitys. Ympäristö itsessään muodostaa opetuksen sisällön ja siitä hankitaan tietoa lapsen ikäkaudelle sopivilla toiminnoilla. Tärkeitä toimintoja ovat ympäristöön liittyvien taitojen ja tietojen hankkiminen, ympäristökysymysten ratkaiseminen ja ympäristöarvojen selkiyttäminen. Kasvatettavan lapsen ikä määrittää kuinka ympäristökasvatuksessa painottuu herkkyys luonnon ja rakennetun ympäristön kokeamiseen. (Aho 1987, 105 -106.)

Ympäristökasvatuksen ja kestävän kehityksen kasvatuksen käsitteitä käytetään usein suomenkielessä synonyymeinä. Vaikka niiden tavoitteet ovat samansuuntaiset, on niiden painotuksissa eroja. Käsite kestävän kehityksen kasvatusta pitää sisällään kaikki

kestävän kehityksen eri ulottuvuudet; ekologisen -, kulttuurisen -, sosiaalisen - ja taloudellisen osa-alueen. Ympäristökasvatuksen käsitettä käytettäessä painotetaan erityisesti kestävän kehityksen ekologista ulottuvuutta. Asiayhteys ratkaisee, kumpi näistä käsitteistä on kulloinkin käyttökelpoisempi. Toiminta on kestävän kehityksen kasvatusta tai ympäristökasvatusta, kun sen päämääränä on kestävän kehityksen edistäminen. (Vihreä lippu 2011.)

Arvot ovat osa ympäristökasvatusta. Peruskoulun opetussuunnitelman mukaan maapallon suurimpia eettisiä ongelmia ovat elämän perusedellytyksien ja ihmisarvon turvaaminen kaikille ihmisille. Samaan ajatukseen pohjautuu myös ympäristökasvatus. Kun kiinnitetään huomiota ympäristön suojeluun ja elämän säilymiseen maapallolla, joudutaan samalla väistämättä sivuamaan mm. ihmisarvoa sekä luonnonvarojen oikeudenmukaista jakamista ja käyttöä. (Aho 1987, 111.)

Vihreä lippu on oppilaitosten, koulujen ja päiväkotien kestävän kehityksen ohjelma. Vihreässä lipussa yhdistyvät kestävän kehityksen ekologinen, kulttuurinen, taloudellinen ja sosiaalinen näkökulma. Vihreä lippu ohjelma on osa kansainvälistä Eco - Schools - ohjelmaa, joka toimii monissa Euroopan maissa ja se on laajenemassa muihin maanosiin. UNEP, YK:n ympäristöohjelma, suosittelee Vihreää lippua. Ohjelmassa yhdistyvät kestävän kehityksen kasvatusta, ympäristökuormituksen vähentäminen ja lasten ja nuorten osallisuus. Projektien suunnittelussa, toteutuksessa ja tulosten arvioinnissa lapset ja nuoret ovat aktiivisia toimijoita. Lisäksi vihreän lipun periaatteisiin kuuluu jatkuva pitkäjänteinen ja suunnitelmallinen kehittäminen sekä yhteistyö ympäröivän yhteiskunnan kanssa. (Vihreä lippu 2011.)

Suomen Ympäristökasvatuksen Seura ry koordinoi Vihreä lippu - ohjelmaa. Se on Suomen ainoa ympäristökasvatuksen edistämiseen, kehittämiseen ja tukemiseen erikoistunut järjestö, jonka tarkoitus on konkreettisesti edistää kestävästä elämäntapaa. Suomen Ympäristökasvatuksen Seura pyrkii tekemään työtä, jota yhä laajemmalla joukolla kasvattajia olisi halua ja edellytyksiä välittää lapsille ja nuorille tietoja, taitoja ja asenteita, jotka ovat kestävän kehityksen mukaisia. (Vihreä lippu 2011.)

3.5 Luontokasvatus

Tämän päivän lapsi elää globalisoituvassa maailmassa. Omasta lähiympäristöstä lapsen ymmärrys ja tietämys laajenee samanlaisuuden ja erilaisuuden havaitsemiseen

eri puolilla maapalloa. Tiedotusvälineet tuovat tietoa kaukaisimpienkin maailman kolkkien tapahtumista, joista emme muutoin tietäisi mitään. Ympäristökasvatuksessa luodaan perustaa ymmärtää luontoa ja siihen liittyviä tapahtumia paitsi omalla kotiseudulla myös muualla päin maailmaa. (Aho 1987, 6.)

Ympäristökasvatuksen ja luontokasvatuksen käsitteet ovat lähellä toisiaan ja ne saattavat välillä aiheuttaa sekaannusta. Ympäristökasvatus on hyvä ymmärtää laajempana kokonaisuutena, johon sisältyy vastuulliseen kulutuskäyttäytymiseen ja kestäväan elämäntapaan liittyvä opastus. Tällä tavoin määriteltynä luontokasvatus on ympäristökasvatuksen alakäsite. (Tuomaala 2002, 10.)

Luontokasvatuksen tarkoitus on mahdollistaa lapsen tunnesiteen luominen luontoon. Lapsen tuntiessa luonnon läheiseksi, hän haluaa toimia sitä säästäen. Omakohtaiset kokemukset; havainnot, oivallukset ja elämykset, ovat avainasemassa luontosuhteen syntymisessä. Luontokasvatukseen kuuluu myös luontotietouden lisääminen eli lapsen tutustuessa luontoon hänen kysymyksiinsä vastataan. Tärkeää on antaa lapselle tilaisuus tutkia ja tehdä löytöjä itse. Kerrottaessa lapselle ilmiöiden välisistä yhteyksistä, oppii hän ymmärtämään myös oman toimintansa vaikutuksen asioihin. (Tuomaala 2002, 10.)

Kun lasta opetetaan tuntemaan ympäristöönsä, häntä opetetaan samalla tekemään luotettavia havaintoja ja päätelmiä. Lasta voidaan ohjata vertailemaan erilaisia kohteita, havaitsemaan eroja ja yhtäläisyyksiä ja luokittelemaan samankaltaisuuden perusteella. Näin lasta voidaan ohjata muodostamaan käsitteitä ja käyttämään käsitteitä. Kognitiivisten tietojen ja taitojen ohella ympäristö tarjoaa lapselle lukuisia uusia elämyksiä ja kokemuksia. Luonnon kautta lapsi voi myös kokea mielihyvää, uteliaisuutta ja kiinnostuksen heräämistä ympäristöä kohtaan. Vuodenaikojen vaihtelu ja elävän ja elottoman luonnon muutokset toimivat jatkuvana virikkeenantajana sekä lapsen emotionaalisen että tiedollisen kehityksen suhteen. (Aho 1987, 39.)

Metsämörri - ideologia on luontokasvatusta lapsilähtöisesti. Metsämörrihahmon loi ruotsalainen urheilu-upseeri Gösta Frohm, (26.12.1908-23.9.1999). Häntä huoletti kansalaisten suhtautuminen luontoon ja erityisesti lasten vieraantuminen siitä. Frohm halusi houkutella lapset leikkimään metsiin, kallioille ja vesien lähetyville. Hänelle oli tärkeää, että lapset kasvavat arvostamaan luontoa oman mielikuvituksensa avulla;

sadun, leikin ja laulun keinoin. Vuonna 1956 hän loi Metsämörri satuhahmon, jolla oli päässään puhvelinkarvoista tehty peruukki ja päällään vihreä puku. Metsämörrikoulun päätavoitteet olivat leikki, luonnon tutkiminen ja luonnosta huolehtinen. Vuonna 1957 aloittivat Ruotsin ensimmäiset Metsämörrikoulut toimintansa. Suomessa Metsämörritoiminta alkoi vuonna 1979 ruotsinkielisenä Kauniaisissa ja vuonna 1992 Suomen Latu ry:n toimesta suomenkielisenä. (Nikkinen 2000, 5, 11,13,18.)

Metsämörri on leikki- ja satuhahmo, joka opettaa lapsia suojelemaan luontoa. Se on metsässä asuessaan ystäväystynyt kaikkien eläinten ja lasten kanssa. Metsämörrillä on erityisominaisuuksia, sillä se pystyy juttelemaan eläinten kanssa ja kertomaan sitten metsän tapahtumista lapsille. Lasten on helpompi sisäistää sadun ja satuhahmon kautta tulevat ohjeet, kuin omaksua ne suoraan aikuiselta. (Nikkinen 2000, 16.) Metsämörri voi olla Metsämörrihahmoksi pukeutunut aikuinen tai Metsämörri - käsinukke. Gösta Frohm on kirjoittanut myös Metsämörri - satukirjoja, joiden avulla lapset voivat tutustua hahmoon ja luontoon. Ideana on kehittää Metsämörrihahmon ympärille mielikuvitusleikkejä, joiden kautta lapsille muodostuu luontoon ja metsään tunneside. Lapset oppivat kunnioittamaan luontoa ja heidän luontokäsittensä syvenee. (Nikkinen 2000, 12,16 -17.)

3.6 Tutkiva oppinen kestävän kehityksen kasvatuksessa

Tutkiva ihmettely on lapselle luontainen keino tyydyttää uteliaisuuttaan ja kokea osallisuutta ympäröivään maailmaan ja yhteisöön. Lapsen oma kokemusmaailma ja vuorovaikutus muiden ihmisten sekä lähiympäristön kanssa innoittavat lasta tutki- maan. Myönteinen ja kannustava varhaiskasvatusympäristö tukee lapsen tutkivaa toimintaa. On tärkeää, että lapsi kokee, että hänen ihmettelynsä, kysymyksensä, pohdintansa ja tutkiva toimintansa saa kannustusta. (Varhaiskasvatuksen suunnitelma 2005.)

Kasvatukseen liittyvissä tavoitteissa korostetaan lapsen monipuolisen kehityksen turvaamista, oppimismahdollisuuksien edistämistä, tunne-elämän rikastuttamista, sosi- aaliseen kanssa käymiseen ohjaamista ja luovaan ilmaisuun kannustamista. Näiden lisäksi tärkeänä kasvatuksen osa-alueena nähdään myös lapsen perehdyttäminen luontoon ja ympäristöön. Ympäristöön perehdyttämisessä tulisi käyttää hyväksi lap- sen jokapäiväistä elinpiiriä ja arkipäivän tilanteita. Toiminnassa tulisi korostaa lapsen ohjaamista havaintojen tekoon niin, että hän voi omatoimisesti osallistua tiedonhan-

kintaan. Tällaista toimintaa tukevat erityisesti ympäristön hoitoon kohdistuvat puut, joiden kautta lapsia voidaan ohjata arvostamaan työtä ja ymmärtämään sen merkitystä ja lapsissa voidaan herätellä halua omasta elinympäristöstään huolehtimaan. (Aho 1987, 83 - 84.)

Sekä luontokasvatuksessa että ympäristökasvatuksessa on keskeistä tutkiva oppiminen. Tavoitteet tutkivassa oppimisessä voidaan jakaa kahteen osa-alueeseen: tavoitteisiin tutkittavan ilmiön ja asian oppimisesta, sekä tavoitteisiin varsinaiseen tutkimustoimintaan liittyen. Tutkittavien asioiden näkökulmasta oppimisen päämäärä on oppimisen kohteena olevan asian tai ilmiön ymmärtäminen. Ymmärrykseen sisältyy syy-seuraussuhteiden käsittäminen sekä kyky pystyä selittämään ja ennustamaan asiassa/ilmiössä tapahtuvia muutoksia. Tutkivassa oppimisessä on oppimisen näkökulmasta merkityksellistä ja oleellista, että henkilö tunnistaa ja tiedostaa, oppimisen ensivaiheessa, tutkittavaa asiaa koskevat omat aiemmat käsityksensä ja tietämyksensä tutkittavasta kohteesta. (Niinikangas 2004, 31.)

Tutkiva oppiminen on, erityisesti varhaiskasvatuksessa ihmettelemistä, josta seuraa ajattelua, pohdintaa ja kysymyksiä. Lasten ajattelu on erilaista kuin aikuisten. Lasten ajattelu ei ole riippuvainen aikuisten antamasta tiedosta ja lapsi pystyy itse kehittämään ajatteluaan. Kasvattajien tehtävä on järjestää lapsille oikeanlaisia välineitä ja tilaisuuksia tutkimuksille ja leikeille, jotta lapsen ajattelun kehittäminen mahdollistuu. Ajattelua on tutkittu muun muassa logiikan ja kehityspsykologian kannalta, sekä vuorovaikutustilanteissa, kouluoppimisessa ja varhaiskasvatuksessa. Lapsen ajatteluun kuuluu jo pienenä lähes kaikki aikuistenkin ajatteluun sisältyvä logiikka. Eri ihmisillä kyky ajatella on tosin kehittynyt eritavoin. (Karlsson & Riihelä 1991, 19.)

4 Tutkimuksen toteuttaminen

4.1 Tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyömme on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, joka on usein luonteeltaan prosessimaista. Aineistonkeruuväline laadullisessa tutkimuksessa on tutkija itse, jolloin aineistoon liittyvät näkökulmat ja tulokset kehittyvät tutkijan tietoisuudessa vähitellen tutkimusprosessin edetessä. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimusote on avoin. Tämä tarkoittaa, että tutkimuksen eri vaiheet ovat harvoin ennalta jäsennettävissä selkeisiin eri osiin. Tavallisesti tutkijan pyrkimyksenä on selvittää tutkittavien näkemyksiä tutkittavasta ilmiöstä tai ymmärtää ihmisten toimintaa tietyssä ympäristössä. Sen vuoksi tutkimuksen eri vaiheita, esimerkiksi tutkimustehtäviä ja aineistonkeruuta, koskevat ratkaisut muodostuvat usein vasta tutkimuksen edetessä. (Aaltola 2007, 70.)

Laadullinen tutkimus ei varsinaisesti omaksu teoriaa itselleen, mutta ei myöskään kokonaan hylkää sitä (Tuomi 2009, 20). Laadullisessa tutkimuksessa teorialla tarkoitetaan monista yksittäisistä tapauksista koottua yhtenäistä ja järjestelmällistä esitystä (Vilkkä 2005, 183). Teoreettisessa viitekehyksessä esitettyjen tapauksien tulee olla kerätty luotettavista lähteistä ja niiden on voitava osoittaa perustuvan tietoon. Opinnäytetyömme teoreettinen perusta pohjautuu kestävään kehitykseen liittyvien julkaisujen, hankkeiden ja tutkimusten tuottamaan tietoon. Lisäksi olemme hyödynneet varhaiskasvatukseen liittyvää kirjallisuutta ja julkaisuja. Lähteiden valinnassa olemme kiinnittäneet huomiota niiden tuoreuteen ja sovellettavuuteen omaa tutkimusaihettamme ajatellen.

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli selvittää tutkittavaa aihetta laaja-alaisesti tarkoin rajatussa kohdejoukossa. Olemme perehtyneet erilaisiin tutkimus- ja analysointimenetelmiin ennen opinnäytetyömme toteuttamista ja valinneet omaan tutkimukseemme parhaiten soveltuvat menetelmät hankkimamme tiedon pohjalta. Teemahaastattelu sopi hyvin opinnäytetyömme tarkoitukseen, koska se tarjoaa haastateltaville mahdollisuuden kertoa melko vapaasti tutkittavasta aiheesta. Haastattelijoiden tekemä aihepiirin ja teemojen rajaaminen varmistaa kuitenkin että haastateltava pysyy tutkittavassa aiheessa (Eskola 1998, 87).

Suoritimme haastattelut yksilöllisesti. Yksilöhaastattelu soveltuu henkilön omakohtaisten kokemusten tutkimiseen ryhmähaastattelua paremmin (Viikka 2005, 101). Haastattelujen toteutus-ympäristöksi valitsimme Maakirjan päiväkodin tilat, mikä helpotti henkilökunnan osallistumista tutkimukseen. Järjestimme haastattelutilanteet rauhallisiksi informoimalla muuta henkilökuntaa haastatteluista ja varaamalla tilan käyttöömme haastattelujen ajaksi.

4.2 Aineiston analysoinnin kuvaus

Käytimme analyysissamme teoriaohjaavaa lähestymistapaa. Teoriaohjaavassa lähestymistavassa teorian vaikutus analyysiin on tunnistettavissa. Teorian tarkoituksena on mahdollistaa uudet ajatukset tarkasteltavasta aiheesta olemassa olevan teorian testaamisen sijaan. (Tuomi 2009, 96 - 97.) Tutkijan tulee ensin tutustua teoriaan joka ohjaa hänen aineistonhankintaansa. Aineistonhankinnan jälkeen hän tutustuu aktiivisesti sen antiin teoriaa hyväkseen käyttäen. (Aaltola 2007, 166.) Teoriaohjaava analyysi voi olla hyvin lähellä aineistolähtöistä analyysiä. Se perustuu induktiiviseen päättelyyn, jossa teoria ohjaa päättelyn lopputulokseen. Ei kuitenkaan ole määriteltä, missä välissä teoria tulee sitoa ohjaamaan analyysiä. Mitä lähempänä päättelyn loppua teoria sidotaan päättelyyn, sitä lähempänä ollaan induktiivistä päättelyä. (Tuomi 2009, 100.)

Haastattelurungossamme oli kuusi kysymystä ja niiden pohjalta muodostui myös kuusi selkeää teemaa: 1. Miten haastateltava ymmärtää kestävästä kehityksen käsitteen, 2. kestävästä kehityksen näkyminen haastateltavan omassa elämässä, 3. haastateltavan aikaisemmin saama kestävästä kehityksen koulutus ja ohjaus, 4. haastateltavan kokemukset kestävästä kehityksestä lasten päivähoitossa, 5. haastateltavan mielikuva kestävästä kehityksestä parhaimmillaan Maakirjan päiväkodin toiminnassa ja 6. haastateltavan toiveet ja tarpeet kestävästä kehityksen koulutukselle. Tutkimusaineistomme koostui seitsemästä teemahaastattelusta, jotka nauhoitimme ja litteroimme. Analysoimme tutkimusaineistoa ja poimimme aineistosta opinnäytetyömme aiheita koskettavia ilmaisuja. Tarkastelimme aineistoamme suhteessa haastatteluteemoihin, jotka tarkentavat tutkimuskysymyksiämme.

Laadullisen aineiston analyysin tarkoituksena on yksinkertaistaa aineistoa ja selkiyttää sitä. Selkiyttämisen avulla on mahdollista tuottaa uutta tietoa tutkittavasta asiasta. Aineistoa pyritään analyysissa tiivistämään kadottamatta sen sisältämää informaatiota sekä luomaan aineistosta selkeää ja mielekästä tietoa. (Eskola 2005, 137.) Keräsimme aineistosta opinnäytetyömme kannalta olennaisen informaation alkuperäisilmauksina. Teimme taulukon kuvaamaan analyysiamme ja valitsimme analyysiyksikösemme yhden virkkeen. Tämän jälkeen tiivistimme alkuperäisilmaukset pelkistetyiksi ilmauksiksi.

Teemahaastattelussa aihepiirit ovat ennalta määrättyjä ja teemat muodostavat konkreettisen kehikon, jonka avulla litteroitua haastatteluaineistoa on helpompi lähestyä (Eskola 2005, 86 - 87). Oli selkeää analysoida aineistoa haastatteluteemojen pohjalta. Meille kuitenkin kävi niin, että keskityimme liiaksi haastatteluteemoihin ja hetkellisesti varsinaiset tutkimuskysymyksemme jäivät vähemmälle huomiolle. Opinnäytetyön ohjauksessa ohjaavat opettajamme palauttivat mieliimme varsinaisten tutkimuskysymysten tärkeyden ja kehottivat meitä unohtamaan haastattelu -kysymykset analysointi vaiheessa. Saamamme ohjauksen jälkeen analysoimme tutkimusaineistoa aineistolähtöisesti. Konkretisoimme aineiston analysointia leikkaamalla muodostamamme pelkistetyt ilmaukset paperiliuskoiksi ja lajittelemalla ne omiksi ryhmiksi. Ryhmistä muodostimme alaluokat ja nimesimme ne. Saamamme alaluokkia tarkastelimme tutkimuskysymystemme kautta.

Tarkasteltavan aiheen tulee näkyä tutkimuksen tarkoituksessa sekä tutkimuskysymyksissä (Tuomi 2009, 92). Muodostimme yläluokat yhdistelemällä toisiinsa sopivat alaluokat keskenään. Tämän jälkeen järjestelimme saamamme yläluokat tutkimuskysymyksiemme aiheen mukaisesti kolmeen luokkaan: kestäväkehitys henkilökunnan elämässä, kestävä kehitys päiväkodin toiminnassa ja henkilökunnan toiveet ja tarpeet kestävä kehityksen koulutukseen. Yläluokkia yhdistävä pääloukka on opinnäytetyömme aihe: Maakirjan päiväkodin henkilökunnan ajatuksia kestävästä kehityksestä lasten päivähoidossa.

Sisällön analysoinnissa etenimme aineistolähtöisesti, mutta samalla hyödynsimme aiheeseen liittyvää teoriaa luodessamme ala- ja yläkäsitteitä pelkistettyjen ilmausten pohjalta. Analyysitapamme pysyi kaiken aikaa teoriaohjaavana, sillä hyödynsimme aineiston ja teorian vuoropuhelua läpi koko sisällönanalyysivaiheen.

5 Tutkimustulokset

Seuraavaksi selitämme opinnäytetyömme tuottamaa aineistoa ja saamiamme tuloksia. Olemme selkeyttäneet tutkimustulosten esittämistä laatimalla kolme yksinkertaista ja helppolukuista kuviota. Kuviossa 1 on kuvattu, kuinka kestävä kehitys näkyy päiväkodin henkilökunnan omassa elämässä. Kuvio 2 kuvaa millaisena henkilökunta näkee kestävä kehityksen päiväkodin toiminnassa. Kuviossa 3 on nähtävissä päiväkodin henkilökunnan tarpeet ja toiveet kestävä kehityksen koulutukselle.

5.1 Kestävä kehitys henkilökunnan elämässä

Päiväkodin henkilökunta kertoi kestävä kehityksen näkyvän omassa elämässään kierrättämisenä ja muuna ekologisena toimintana sekä ekologisena ajatteluna. Kierrättämistä he toteuttivat lajittelemalla jätteensä, uusiokäyttämällä tavaroita ja käymälä kirpputorilla. Muuta ekologista toimintaa henkilökunta toteutti tekemällä ekologistia valintoja muun muassa ruokakaupassa ja käyttämällä hyväksi luonnonmateriaaleja esimerkiksi askartelussa. Ekologinen ajattelu piti sisällään ajatuksen ympäristön suojelemisesta ja sen säilyttämisestä tuleville sukupolville. (Kuvio1.)

”Kestävä kehitys. (...)toimitaan niin, että tämä ympäristö ja maailmassa eletään, niin se säilyy myöskin tuleville sukupolville (...) se tarkoittaa sellaisia eettisiä ja ekologistia valintoja elämässä.(...) valintoja tehdessä kiinnitetään huomiota tähän ympäristönäkökulmaan.”

Maakirjan päiväkodin henkilökunnalla oli monentasoista kestävä kehityksen tietämystä. Muutama henkilökunnasta ymmärsi kestävä kehityksen käsitteen laajasti. He ymmärsivät kestävä kehityksen pohjautuvan pyrkimykseen tyydyttää nykyhetken tarpeet viemättä tulevilta sukupolvilta mahdollisuutta tyydyttää omat tarpeensa. Nämä haastateltavat hahmottivat kestävä kehityksen globaalisti tärkeänä kokonaisuutena ja kertoivat ekologisen ajattelun olevan läsnä jokapäiväisessä elämässään.

”Että tulevillekin sukupolville jäisi samanlaiset mahdollisuudet nauttia kaikesta mitä meilläkin on nyt, luonnosta ja muusta. Ettei käytettäisi loppuun kaikkea mitä meillä täällä maailmassa on. (...) Eletään silleen kestävästi, että kaikki säilyy.”

Suurin osa päiväkodin henkilökunnasta ymmärsi kestävän kehityksen lähinnä kierrättämisenä ja jätteiden lajitteluna. Nämä haastateltavat eivät osanneet kertoa kestävästä kehityksestä sen laajemmassa merkityksessä. Tästä huolimatta kaikki haastateltavat korostivat kestävän kehityksen olevan tärkeää.

”Kestävä kehitys, se perustuu ekologisuuteen, kierrätykseen. Eli sitä että osattaisi mahdollisimman hyvin lajitella esimerkiksi omat jätteet. (...)Että osaa lajitella ja ymmärtää kestävän kehityksen merkityksen, että kuinka tärkeätä se olisi jokaisen meidän yksilökohtaisesti tehdä.”

Päiväkodin henkilökunta koki kierrättämisen ja jätteiden lajittelun keskeisenä asiana kestävässä kehityksessä. Kaikki seitsemän haastateltavaa mainitsivat ajattelevansa, että kierrättäminen ja jätteiden lajittelu ovat osa kestävästä kehitystä. Jokainen heistä kertoi myös lajittelevansa omat jätteensä kykynsä mukaan sekä kierrättävänsä tavaroita esimerkiksi kirpputoreilla.

”Se on semmoinen ihan arkipäivän juttu: jätteiden lajittelu ja kierrättäminen, vaatteiden ja muiden kulutustavaroiden kierrättäminen”

Osa henkilökunnasta kertoi kiinnittävänsä huomiota ympäristönäkökulmaan jokapäiväisessä elämässään. Neljä seitsemästä kertoi pohtivansa omien valintojensa ekologisuutta kulutustavaroita ostaessaan. He kertoivat suosivansa kestop tuotteita, kotimaisia tuotteita ja luomua sekä välttävänsä ylipakattujen tuotteiden ostamista. Osa haastateltavista kertoi myös pyrkivänsä vähentämään kuluttamistaan.

”Valinnoissa pyrin suosimaan ekologisia ja eettisiä. (...) mielelläni ostan kotimaista ja luomua (...) Omalta osaltani yritän tehdä parhaani tämän asian eteen.”

Kaikki haastateltavat pitivät kierrättämistä ja ekologista elämäntapaa tärkeänä. Haastateltavista kolme seitsemästä koki haluavansa panostaa ekologiseen elämäntapaan nykyistä enemmän. Muutama haastateltavista mainitsi, ettei ekologisten valintojen tekoon ole aina mahdollisuutta taloudellisen tilanteen vuoksi.

”Meidän perheessä tällä hetkellä kyllä vähän taloudellinen tilanne on se, että ei välttämättä pysty aina kaupassa semmoisia valintoja teke-

mään, mitä ehkä oikeasti haluaisikin.”

Eräs haastateltavista kertoi ekologisuuden ja kierrättämisen olevan itselleen eräänlainen harrastus. Hän kertoi hyödyntävänsä mm. kierrätys- ja luonnonmateriaaleja käsitöitä tehdessään.

”Mä uusiokäytän paljon kaikkea (...) teen kaikkea luonnonmateriaaleista ja muista, ettei aina tarvis ostaa. Näen paljon vaivaa siihen, ettei tarvitsisi turhaan ostaa sellaista mitä ei tarvitse ja että mahdollisimman vähän olisi materiaalia kulunut. Se on mulle kuin harrastus (...) kun saan tehdä kaikesta vanhasta jotain uutta.”

Moni haastateltavista korosti kierrätyksessä ja tavaroiden uusiokäytössä luovuutta ja kekseliäisyyttä. Haastateltavat mainitsivat niillä olevan suuri rooli muun muassa askarteltaessa kierrätys- ja luonnonmateriaaleista. Lisäksi erilaisia kierrätysmateriaaleja voidaan antaa lasten käyttöön ja he voivat rikastuttaa niillä leikkejään.

”Eli kierrätetään ja käytetään hyväksi kaikkia mahdollisia raaka-aineita mitä löytyy. Lapset ottaa leikkeihin vanhoja puuropakkauksia, keksipakkauksia sun muita tällöisiä.”

Kuvio 1. Kestävä kehitys henkilökunnan elämässä

5.2 Kestävä kehitys päiväkodin toiminnassa

Haastatteluissa ilmeni, että Maakirjan päiväkodin henkilökunta näki päiväkodin kestävän kehityksen toiminnassa tärkeänä lapsen osallisuuden ja oppimisen konkreettisen toiminnan kautta. Lapset voidaan ottaa mukaan kaikenlaiseen kestävän kehityksen toimintaan; kierrättämiseen, jätteiden lajitteluun, kasvien kasvatukseen, kompostointiin ja metsäretkille. Kuviossa 2 olemme havainnoillistaneet asiat, joita Maakirjan päiväkodin henkilökunta piti tärkeänä kestäväan kehitykseen nojaavan päiväkodin toiminnassa.

Koko henkilökunta koki kierrätyksen ja jätteiden lajittelun helpoksi ja tärkeäksi toteuttaa säännöllisesti yhdessä lasten kanssa. Henkilökunta suunnitteli lajittelevansa kierrätettäviä materiaaleja päiväkodissa yhdessä lasten kanssa ja vievänsä ne lapsiryhmän kanssa säännöllisesti kierrätyspisteisiin. Tässä toiminnassa henkilökunta korosti lapsen osallisuutta aktiivisena toimijana ja ekologiseen elämäntapaan kasvavana yksilönä. Päiväkodin henkilökunta näki myös tärkeänä henkilökunnan sitoutumisen kestävän kehityksen kasvatukseen ja toimintaan.

”Että se kestävä kehitys näkyisi lasten osallisuutena. Että se on kaikkien yhteinen juttu ja että kaikki työntekijät sitoutuu siihen. Se on semmoinen mitä myöskin lapsille painotetaan, että se on tärkeä juttu ja lapset oppii siihen: oppii lajittelemaan, laittamaan oikeat roskat bio-pussiin ja muuta.”

Suurin osa haastateltavista mainitsi itselleen tärkeänä asiana sen, että uuden päiväkodin toimintakulttuurin luomisessa otetaan huomioon päiväkodin suuntautuminen kestävän kehitykseen kasvatukseen. Tärkeänä pidettiin hyvien toimintamallien luomista ja niiden muotoutumista päiväkodin normaaleiksi rutiineiksi ja perinteiksi. Haastateltavat korostivat itselleen tärkeänä asiana, että päiväkodin arvojen ja ideologian tulee näkyä päiväkodin arjessa, eivätkä ne voi olla ainoastaan päiväkodin suunnitelmaan kirjattuja asioita.

”Just että saisi sellaiset hyvät rutiinit, että ei ehdi tulla mitään sellaista huonoa toimintamallia. Mutta se on kyllä onneksi kirjattu tuonne toimintasuunnitelmaan, että sitä pitää sitten oikeasti mun mielestä näkyäkin tässä toiminnassa, ettei sitä ole vaan kirjattu sinne jonnekin

paperille.”

Maakirjan päiväkodin henkilökunta näki erityisen tärkeänä lasten kanssa yhdessä toimimisen, tutkimisen ja oppimisen. Henkilökunnan mukaan lapsia voidaan ottaa mukaan monenlaiseen kestäväen kehityksen toimintaan lapsen ikä ja kehitystaso huomiioon ottaen. Maakirjan päiväkodin henkilökunta koki, että kaikenikäisten lasten kanssa voidaan tutkia ympäristöä ja asioiden syy ja seuraussuhteita luonnossa.

”Mun mielestä lapsille ei ole niin hyvin selitetty, että minkä takia jostain asioita tehdään. (...) Mun mielestä niitä vois monessa paikkaa selittää lapsille enemmän niitä juttuja.”

Lapsen iän ja kehitystason huomioiminen on tärkeää lasten kanssa tehtävässä kestäväen kehityksen toiminnassa. Myös Maakirjan päiväkodin henkilökunta kertoi pyrkivänsä huomioimaan tämän ja opettamaan lapsille ekologista toimintaa esimerkin avulla. Tällöin myös päiväkodin pienimmät oppivat toimimaan ekologisesti jo ennen kuin varsinaisesti kykenevät ymmärtämään toiminnan syvällisimpiä merkityksiä. Maakirjan päiväkodin henkilökunta ajatteli metsäretkien ja luonnon ilmiöiden tarkastelun olevan hyviä keinoja kasvattaa lasta ymmärtämään ja kunnioittamaan ympäristöä. Ympäristö- ja luontokasvatuksen kautta lapsi oppii ymmärtämään itsensä osana luontoa ja kiinnostuu ekologisesta toiminnasta.

”Käydään lasten kanssa tutustumassa metsässä ja mietitään mitä kaikkea siellä nähdään ja kuullaan. Käydään lasten kanssa läpi niitä asioita.”

Erilaisten ympäristöön liittyvien tietojen ja taitojen oppimisen lisäksi henkilökunta näki tärkeänä myös sen, että lapsi oppisi nauttimaan luonnosta ja huomaamaan sen kauneuden ja ainutlaatuisuuden. Tässä henkilökunnalla oli ajatuksena se, että kun lapsi oppii arvostamaan ympäristöään, hän kokee tärkeäksi myös sen suojelemisen.

”Ihan sellainen, että miten lapset oppisivat nauttimaan luonnosta ja muutenkin ympäristöstä, että ne olisi vähän niin kuin osa sitä. Jos ei ne lapsena kasva silleen, että ne yhtään oppii nauttimaan luonnosta ja muuten, niin ei niitä varmaan kiinnosta sitten aikuisenakaan hirveästi kestävä kehityskään.”

" (...) jos lapsi tarkkailisi kaikkea luonnossa ja oppisi arvostamaan sitä, niin ehkä hän sitten enemmän myös aikuisena itse kiinnostuisi siitä, selaisesta ekologisesta toiminnasta"

Maakirjan päiväkodissa on panostettu mahdollisuuteen harjoittaa kasvien kasvattamista ja kompostointia. Päiväkodissa on suuri parveke, jossa on varattuna tilaa kasvien viljelemiselle. Parvekkeella on myös päiväkodin oma komposti, jonka käyttöä henkilökunta opettelee yhdessä lasten kanssa. Henkilökunta näki kasvien kasvattamisen ja kompostoinnin ainutlaatuisena ja päiväkodin kestäväen kehityksen toimintaa rikastuttavana asiana. Kasvien istuttaminen, hoitaminen ja kasvun seuraaminen on luontokasvatusta ja tutkivaa oppimista parhaimmillaan. Osalla henkilökunnasta ei ollut aikaisempaa kokemusta kompostin käytöstä tai kasvien istuttamisesta ja hoidosta. Koko henkilökuntaa kuitenkin kiinnosti näiden taitojen oppiminen.

"On tarkoitus istuttaa (...) mä siis itsekin tosiaan kirpputorilta olen löytänyt muutaman semmoisen kirjan, jossa on just lapsille tehty se, että miten voidaan istuttaa jostain siemenestä ja tällaisista niin, että semmoisia voidaan käyttää hyväksi."

Haastatteluissa korostui luovuuden merkitys kestäväen kehityksen kasvatuksessa. Henkilökunnalla oli paljon ideoita, joilla he suunnittelivat toteuttavansa kestäväen kehityksen kasvatusta päiväkodissaan luovasti. He ajattelivat muun muassa keräävänsä luonnonmateriaaleja yhdessä lasten kanssa lähiympäristöstä ja hyödyntävänsä niitä esimerkiksi leikeissä ja askartelussa.

Henkilökunta suunnitteli käyttävänsä myös kierrätysmateriaalia askartelussa ja leikeissä. Eräs haastateltavista mainitsi, että keittiöstä saatavaa pakkausjätettä voidaan antaa lasten leikkeihin, missä ne saavat aivan uusia merkityksiä. Pakkausjätettä voidaan hänen mukaansa hyödyntää muutenkin päiväkodin arjessa, esimerkiksi pientenlasten vaipat voidaan pakata vanhoihin leipäpusseihin, jolloin ne eivät aiheuta hajuhaittaa.

Haastatteluissa korostui mielikuvituksen tärkeys lasten leikeissä. Kaikkia leikkikaluja ei tarvitse ostaa valmiina kaupasta, vaan materiaaleja voi kerätä ympäristöstä ja mielikuvituksen avulla niille voidaan keksiä uusia käyttötapoja.

”Opettaisi just sitä, ettei aina tarvitse ostaa just uusia, muovisia, hienoja (leikkikaluja), että voi käyttää sitä omaa mielikuvitusta. Ei ole valmiina kaikki muovitomaatit ja -paprikat, vaan vois tehdä ja keksiä niitä itse. Käyttää jotain keppejä ja kiviä tuolta, ettei aina tarvitsisi uusia.”

Kestävän kehityksen kasvatuksessa kasvattajan tehtävä on ohjata lasta luovaan ja ympäristöään huomioonottavaan toimintaan. Haastateltavista moni toivoi lisäajatuksia ja ideoita, joiden avulla opettaa lapsille mielekkäällä tavalla kestävästä kehityksestä ja ekologista elämäntapaa.

”Miten ne saisi sinne lasten ajatuksiin ja silleen, että saisi lapset ymmärtämään näit juttuja ja tekee näit silleen mielellään.”

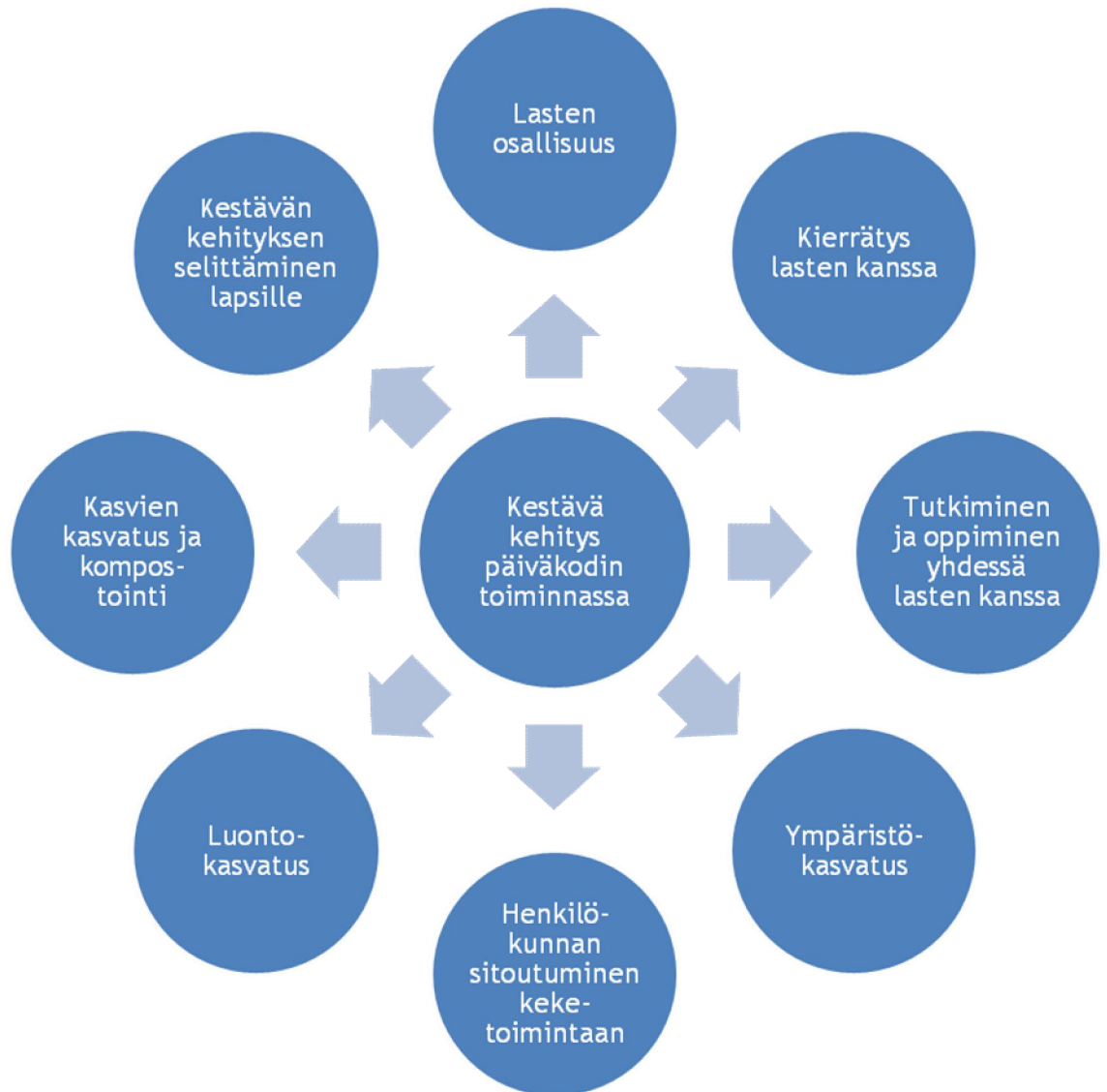
Maakirjan päiväkodin henkilökunta toi esille ajatuksen siitä, että lapsille tulisi selittää ymmärrettävästi kestävään kehitykseen liittyviä asioita. Lapsille on hyvä esimerkiksi kertoa, mistä erilaiset materiaalit ja hyötytavarat tulevat ja minkä takia niitä ei tule heittää roskiin, vaan lajitella ja kierrättää. Yksi haastatteluissa ilmaantunut ekologista elämäntapaa tukeva idea on kestokäsipyyhkeiden käyttäminen päiväkodissa. Ideana on, että paperiset käsipyyhkeet korvataan lakanoista revityillä kangaspaloilla. Kankaiset käsipyyhkeet pestään käytön jälkeen ja käytetään uudelleen. Käsipyyhkeiden pesemiseen ja kuivumaan ripustamiseen lapsetkin voivat henkilökunnan mukaan päiväkodissa osallistua. Tämän kaltainen toiminta on lapsille hyväksi siinäkin mielessä, että sitä kautta he oppivat arvostamaan työtä ja ymmärtämään sen merkitystä.

Kestävän kehityksen arvojen pohjalta toimivassa päiväkodissa henkilökunnan on tärkeä tiedostaa oma roolinsa kestävään kehitykseen kasvattajana. Maakirjan päiväkodin henkilökunta pohti haastatteluissa omaa rooliaan kestävään kehitykseen kasvattajana. Heidän mukaansa kestävään kehityksen kasvatuksessa on oleellista uskaltaa ajatella ja toimia uudella tavalla. Se, että jokin asia on aina ennekin tehty tietyllä tavalla, ei riitä perusteluksi kestävään kehitykseen nojaavassa toiminnassa.

"(...) tuntuu, että nyt kun on päässyt tällaiseen (päiväkotiin), missä se (kestävä kehitys) on ihan kirjattu siihen ideaan, toimintasuunnitelmaan, että se kuuluu tähän. (...) jossain päiväkodeissa on tosi vaikea ollut saada sitä esille. Että kun yrittää ehdottaa jotain, niin ne (muu henkilökunta) on vaan että ei me olla ennenkään."

Kestävässä kehityksessä ei riitä ainoastaan ympäristönäkökulmien havaitseminen, vaan vaaditaan ideologiaan perustuvaa konkreettista toimintaa. Tässä toiminnassa henkilökunta korosti lapsen asettamista keskiöön kaikessa tekemisessä ja toiminnassa. Kaikessa kestävän kehityksen toiminnassa asioiden selittämistä ja perustelemista lapselle hänen ikänsä ja kehitystasonsa vaatimalla tavalla, pidettiin myös ensiarvoisen tärkeänä.

Henkilökunta piti tärkeänä omaa haluaan ja kiinnostustaan oppia uutta. Tärkeänä pidettiin myös maailman muuttumisen tiedostamista ja ympäristön ja uutisten seuraamista. Henkilökunnasta muutamille kestäväkehitys ja ekologinen elämäntapa olivat henkilökohtaisesti tärkeitä arvoja. Tällaiset henkilöt kertoivat harrastavansa itsestä tiedonhakemista aiheeseen liittyen sekä hyödyntävänsä hakemaansa tietoa työssään ja yksityiselämässään.

Kuvio 2. Kestävä kehitys päiväkodin toiminnassa

5.3 Henkilökunnan tarpeet ja toiveet kestävän kehityksen koulutukselle

Selvitimme haastatteluissamme Maakirjan päiväkodin henkilökunnan aikaisemmin saamaa kestävän kehityksen koulutusta sekä luontokasvatukseen liittyvää koulutusta ja yleistä tietämystä aiheesta. Kuviossa 3 olemme konkretisoineet henkilökunnan tarpeet ja toiveet kestävän kehityksen koulutukselle.

Kaksi seitsemästä oli saanut Metsämörri -koulutusta aikaisemmin. Molemmilla koulutuksesta oli jo pitkä aika ja he toivoivat pääsevänsä samaan koulutukseen uudelleen. Edellä mainitun kahden työntekijän lisäksi yksi toivoi pääsevänsä Metsämörri -koulutukseen Maakirjan päiväkodissa. Yksi työntekijä mainitsi menevänsä Metsämörri -koulutukseen keväällä 2011. Yhdellä työntekijällä oli kokemusta Vihreä lippu kestävän kehityksen ohjelmasta, jota oli toteutettu hänen aikaisemmassa työpaikassaan. Tämän työntekijän lisäksi vain yksi työntekijä mainitsi kuulleensa Vihreä lippu kestävän kehityksen -ohjelmasta aikaisemmin. Kaksi haastateltavista oli kiinnostunut Vihreä lippu -ohjelmasta ja toivoi, että sitä voitaisiin toteuttaa myös Maakirjan päiväkodissa. Yksi henkilökunnasta oli saanut Espoon kaupungin ekotukihenkilökoulutuksen ja toivoi pääsevänsä myöhemmin mahdolliseen täydennyskoulutukseen. Kolme mainitsi perehtyneensä kestävään kehitykseen opiskeluissaan. Yksi heistä oli myös tehnyt aiheeseen liittyvän opinnäytetyön.

Koko Maakirjan päiväkodin henkilökunta koki tarvitsevansa kestävän kehityksen koulutusta ja oli halukas ja innostunut kouluttautumaan. Haastateltavat kokivat, että kestävä kehitys on mahdollista oppia myös työssä, muun muassa harjoittamalla kestävä kehityksen toimintaa yhdessä lasten kanssa. Henkilökunta toivoi saavansa tietoa kestävä kehityksen kasvatuksen toteuttamisesta päiväkodissa, esimerkiksi kierrättämisestä lasten kanssa. Henkilökunta toivoisi koulutuksen antavan kasvattajille lisää kestävä kehityksen tietämystä sekä erilaisia kestävä kehityksen toimintaan liittyviä ideoita, joita voitaisiin toteuttaa lasten kanssa päiväkodissa.

*” Kyl mä aina haluisin koulutusta, jos vaan mahdollista. Kaikkea ja sit-
ten ihan käytännössä, että aina jos oppisi uusia asioita mitkä liittyy sii-
hen (kestävään kehitykseen): leikkejä, askartelua, kaikkea toimintaa
mitä voi käytännössä tehdä.”*

Kuvio 3. Henkilökunnan tarpeet ja toiveet kestävän kehityksen koulutukselle

6 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Etiikka on tieteenala, joka tutkii oikeaa ja väärää. Etiikassa keskeistä on pyrkimys ymmärtää oikeaan ja väärään liittyviä käsityksiä kokonaisvaltaisesti. Etiikalla tarkoitetaan myös sellaisia moraalikysymyksiä, jotka yksilö tiedostaa ja joihin hän on sitoutunut. Ammattietiikka tarkoittaa tietyn ammattialan yhteistä näkemystä hyvästä ja oikeasta eli eettisestä ammatillisesta toiminnasta. (Juujärvi, Myyry & Pessa 2007. 13.)

Tutkimusaiheen valinta on itsessään eettinen ratkaisu. Sitä valittaessa pohditaan keiden ehdoilla tutkimus aihe määritellään ja miksi aihe on tutkimisen arvoinen. Tutkimusaiheen muodikkaus, toteuttamisen helppous sekä vähäinen merkitys ovat huomiioon otettavia ongelmia tutkimusaiheen valinnassa. Tutkimusaiheen valinnassa tärkeää on myös tutkimuksen yhteiskunnallinen merkittävyys. (Hirsjärvi 2006, 26.) Kestävä kehitys on ajankohtainen aihe niin globaalisti kuin yksittäisenkin ihmisen elämässä. Jatkuva väestön kasvu ja globaali elintason nousu ovat johtaneet luonnonvarojen ehtymiseen ja maapallon ylikuormittumiseen. Kestävällä kehityksellä ja ekologisuu-della pyritään vähentämään edellä mainittuja globaaleja ongelmia. Ekologisuus ja vihreät arvot näkyvät tänä päivänä yhä selkeämmin sekä yksittäisten ihmisten että organisaatioiden valinnoissa ja toiminnassa.

Kestävän elämäntavan opettaminen uusille sukupolville on ensiarvoisen tärkeää, sillä tämän hetkisten ongelmien hallinta on pitkälti kuluttamisen vähentämistä, - tai vähintään sen aikaisempaa parempaa kontrollointia. Uuden sukupolven kasvattaminen ekologisesti kestäväan elämäntapaan on meidän kaikkien vastuulla. Erityisesti lasten kasvatuksesta ja koulutuksesta huolehtivien organisaatioiden tulisi tiedostaa vastuunsa kestävan kehityksen suhteen.

Opinnäytetyössämme selvitimme Maakirjan päiväkodin henkilökunnan ajatuksia ja kokemuksia kestävästä kehityksestä lasten päivähoidossa. Haastatteluisa pyrimme saamaan henkilökunnan pohtimaan omaa rooliaan kestävan kehityksen kasvattajina sekä yksilö- että yhteisötasolla. Pyrimme myös innostamaan henkilökuntaa pohtimaan sitä, millä tavoin kestävä kehitys voisi parhaimmillaan näkyä päiväkodin toiminnassa. Edellä mainitut asiat näimme tärkeiksi siksi, että Maakirjan päiväkotia on vasta toimintansa aloittanut ja kestävan kehityksen kasvatukseen suuntautunut päiväkotia.

Päiväkodin toimintakulttuuri oli haastattelujen aikana vasta muotoutumassa ja siksi selvittävä tutkimuksemme oli ajankohtainen.

Ihmisiin kohdistuvassa tutkimuksessa on selvitettävä kuinka henkilöiden suostumus tutkimukseen osallistumiseen saadaan, millaista tietoa heille tutkimuksesta jaetaan ja mitkä ovat tutkimukseen osallistumiseen liittyvät riskit (Hirsjärvi 2006, 26). Informoimme haastateltavia opinnäytetyömme tavoitteesta ja tarkoituksesta ennen haastattelua. Varauduimme myös hyväksymään sen, ettei joku päiväkodin henkilökunnasta halua osallistua haastatteluun. Kukaan päiväkodin henkilökunnasta ei kuitenkaan kieltäytynyt haastattelusta. Haastattelun nauhoittamiseen kysymme luvan kultakin haastateltavalta erikseen. Huolehdimme tutkimusaineiston säilyttämisestä asiaan kuuluvalla tavalla kunnes haastattelun tuottama aineisto oli käsitelty. Kun olimme analysoineet keräämämme aineiston ja raportoineet siitä saamamme tulokset, tuhosimme alkuperäisen tutkimusaineiston.

Tutkimustiedot ovat luottamuksellisia, eikä niitä saa käyttää muuhun kuin luvattuun tarkoitukseen tai luovuttaa ulkopuolisille. Kaikkien tutkimushenkilöiden on jäätävä nimettömiksi ja tiedot tulee järjestää niin, että tunnistamattomuus on taattu. (Hirsjärvi 2006, 131.) Opinnäytetyömme tutkimustulosten esittelyssä häivyttämme tutkimuksen kohdejoukon henkilökohtaiset piirteet tunnistamattomiksi ja tuomme esille ainoastaan tutkimuksen kannalta olennaisen informaation. Olemme elävöittäneet opinnäytetyötämme lisäämällä haastateltavien suoria ilmauksia tutkimustulosten esittelyyn. Olemme neutralisoineet suorat ilmaukset muun muassa poistamalla täytesanat ja muut persoonalliset piirteet, joista haastateltavat saatettaisiin lainauksista tunnistaa. Käytämme opinnäytetyössämme tutkimamme päiväkodin nimeä. Tähän olemme saaneet luvan päiväkodin johtajalta.

Laadullisen tutkimuksen voidaan sanoa olevan luotettava silloin, kun tutkimuskohde ja tulkittu materiaali ovat yhteensopivia, eivätkä teorianmuodostamiseen vaikuttaneet tekijät ole satunnaisia tai epäolennaisia. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimuksen toteuttamista ja luotettavuutta ei voida pitää toisistaan erillisinä tapahtumina. Tutkimuksen arvioinnissa kohteena ovat tutkijan tekemät teot, valinnat ja ratkaisut, minkä vuoksi luotettavuuden kriteerinä on tutkijan itsensä rehellisyys. (Vilka 2005, 158, 159.)

Pyrimme lisäämään opinnäytetyömme luotettavuutta olemalla haastattelijoina neutraaleja ja välttämään haastateltavien johdattelemista. Haastateltavat olivat aiheen suhteen hyvin eritasoisia ja osa heistä olisi tarvinnut enemmän selventäviä lisäkysymyksiä osatakseen kertoa omista näkemyksistään laajemmin. Tätä emme osanneet ensikertalaisina ajatella ennalta, ja siksi emme esimerkiksi saaneet yhdeltä haastateltavalta vastauksia jokaiseen kysymykseen.

Jälkeenpäin olemme pohtineet, kuinka olisimme voineet ehkäistä edellä mainitun tilanteen. Olisi ollut hyödyllistä suunnitella valmiiksi erilaisia apu- tai lisäkysymyksiä. Niiden avulla olisimme voineet selventää kysymyksiä haastateltavalle joka koki, ettei osaa vastata johonkin kysymykseen mitään. Toisaalta on eettisesti oikein, että kunni- oitimme haastateltavan oikeutta olla vastaamatta mitään kun hän koki, ettei osaa kysymykseen vastata.

Opinnäytetyömme luotettavuuteen voi vaikuttaa, että haastattelijoina olimme aluksi kokemattomia. Haastattelutyylimme kehittyi jokaisen haastattelun myötä ja viimeiset haastattelut tuottivat materiaalia aikaisempia runsaammin. Toisaalta viimeisillä haastateltavilla oli myös eniten kokemusta ja tietämystä aiheesta. He olivat muun muassa käyneet erillisiä kestävän kehityksen koulutuksia sekä suuntautuneet siihen opinnoissaan. Kaiken kaikkiaan tekemämme haastattelut tuottivat litteroitua aineis- toa yhteensä 21 sivua.

Haastattelimme kaikkia päiväkodin henkilökuntaan kuuluvia saadaksemme totuuden- mukaisen aineiston Maakirjan henkilökunnan kestävän kehityksen tietämyksestä. Tä- mä vaati meiltä tutkijoina joustavuutta, sillä kaikki eivät pystyneet osallistumaan haastatteluun samoina päivinä. Alkuperäisen suunnitelman mukaan meidän piti saada haastattelut tehtyä tammikuun 2011 puoleen väliin mennessä. Venytimme niitä kui- tenkin helmikuuhun ja kävimme Maakirjan päiväkodissa kolmeen otteeseen, jotta saimme haastattelun myös poissa olleilta kahdelta työntekijältä.

Nauhoitimme ja litteroimme sanatarkasti kaikki tekemämme haastattelut ja pyrimme analysoimaan niitä samanarvoisina suhteessa toisiinsa. Olemme lisänneet opinnäyte- työmme luotettavuutta dokumentoimalla sitä systemaattisesti sen jokaisessa vaihees- sa. Yksi keskeinen luotettavuuden kriteeri on itse tutkimusraportti. Raportointia voi- daan sanoa niin laadullisen tutkimuksen, kuin muunkin tutkimustyön kulmakiveksi (Aaltola 2007, 83).

Validius tarkoittaa tutkimusmenetelmän kykyä selvittää haluttua asiaa luotettavasti. Validius merkitsee tutkimuksen kuvauksen ja siihen liittyvien selitysten ja analysoinnin yhteensopivuutta. Tutkijan yksityiskohtainen selostus tutkimuksen toteuttamisen eri vaiheista lisää validiteettia eli luotettavuutta laadullisessa tutkimuksessa. (Hirsjärvi 2006, 217.) Opinnäytetyömme perustuu todellisiin tutkimustuloksiin ja olemme pyrkineet lisäämään sen luotettavuutta tuomalla raportoinnissa esille kaikki tutkimuksen kulkuun vaikuttaneet seikat. Tutkimustulokset olemme pyrkineet esittämään mahdollisimman selkeästi ja pyrimme helpottamaan niiden ymmärtämistä yksinkertaisten kuvioiden avulla. Opinnäytetyömme tuottamaa tietoa on mahdollista hyödyntää käytännössä, esimerkiksi päiväkodin henkilökunnan kestävä kehityksen koulutuksen suunnittelussa. Lisäksi opiskelijat voivat hyödyntää opinnäytetyötämme tehdesään jatkotutkimuksia aiheesta.

Tutkimuksen reliabiliudella tarkoitetaan tutkimuksesta saatujen tulosten toistettavuutta. Tapaustutkimuksissa voidaan aiheellisesti todeta, että ihmiseen ja kulttuuriin liittyvissä tutkimuksissa kuvaukset ovat aikaan sidottuja ja ainutlaatuisia. Edellä mainittujen muuttuvien tekijöiden vuoksi laadullisten tutkimusten mittaaminen ja toistaminen sellaisenaan eli toteaminen reliabileiksi on käytännössä mahdotonta. (Hirsjärvi 2006, 216 - 217.) Tekemäämme tutkimusta on mahdotonta toistaa täysin samankaltaisena uudelleen, sillä tutkimuksemme on laadullinen ja siksi ainutkertainen. Tutkijoina toivoisimme kuitenkin, että tutkimuksemme innoittaisi muita opiskelijoita tutkimaan tulevaisuudessa samaa aihetta Maakirjan päiväkodissa uudelleen.

7. Pohdinta

Opinnäytetyömme aihe on ajankohtainen ja meitä itseämme henkilökohtaisesti kiinnostava. Tämä teki tutkimisesta mielenkiintoista ja antoisaa. Kestävä kehitys lasten päivähoitossa on aiheena tuore, eikä siitä ole vielä runsaasti kirjallista materiaalia. Sen sijaan on olemassa useita ohjeita kestävän kehityksen toimintaan sekä erilaisiin luonto- ja ympäristökasvatuksen ohjelmiin liittyen. Tuoreimmat aiheeseen liittyvät aineistot ovat saatavilla internetissä.

Suurpelto on alueena mielenkiintoinen, sillä sitä on rakennettu kestävän kehityksen periaatteet huomioon ottaen. Suurpellon rakentamisessa on panostettu alueen viihtyvyyteen ja ekologiseen kestävyys. Viihtyvyys ja ekologisuus on otettu huomioon myös Suurpellon päiväkodin, Maakirjan rakentamisessa. Maakirjan päiväkodissa tilat on suunniteltu käytännöllisiksi ja energiaa säästäviksi. Päiväkodissa valot sammuvat itseksensä ja suuri parveke kompostineen mahdollistaa kasvien kasvattamisen yhdessä lasten kanssa. Päiväkodin ekologinen painotus on huomioitu myös henkilökunnan valinnassa. Haastateltavamme olivat pääasiassa innostuneita tutkimusaiheestamme, vaikka heillä kaikilla ei ollutkaan runsaasti aikaisempaa tietämystä ja kokemusta kestävästä kehityksestä lasten päivähoitossa. Päiväkodin johtaja ja koko henkilökunta suhtautuivat positiivisesti opinnäytetyöhömmme, jonka koimme kannustavana seikkana.

Keräämässämme aineistossa meitä ilahdutti se, kuinka henkilökunta toi esille lapsen osallisuuden vahvistamisen kaikessa kestävän kehityksen kasvatuksessa sekä henkilökunnan sitoutumisen siihen. Henkilökunnan sitoutuminen kestävän kehityksen kasvatukseen merkitsee sitä, että jokaisella työntekijällä on sama kasvatuksellinen päämäärä; kasvattaa lapset ymmärtämään itsensä osaksi ympäristöä ja toimimaan sen mukaisesti. Tällaisessa kasvatuksessa lapsen osallisuus toiminnassa on tärkeää. Kun lasta halutaan opettaa vastuulliseksi toimijaksi, lapsi tulisi ottaa jo heti alusta alkaen aktiivisesti mukaan toimintaan, jottei hän jäisi passiiviseksi sivusta-seuraajaksi.

Haastatteluaineistossa korostui myös se, kuinka tärkeää on selittää kestävän kehitykseen liittyviä asioita lapsille hänen omalla kielellään; saduin, tarinoin, leikein sekä erilaisen toiminnan kautta. Meistä oli positiivista havaita, että henkilökunnalla oli tällaisia luovia keinoja kertoa kestävästä kehityksestä kaikenikäisille lapsille. Tällöin

päiväkodin pienimmätkään lapset eivät jää osattomiksi kestävän kehityksen kasvatuksesta. Kun asioita selitetään ja perustellaan lapsille hänen ymmärrystasonsa mukaisesti, toiminta saa lapsen silmissä syvempiä merkityksiä.

Opinnäytetyömme teoreettinen perusta pitää sisällään muun muassa lapselle ominaisen tutkivan oppimisen käsitteen. Myös haastatteluissa korostui lapsen kanssa yhdessä tutkimisen ja ihmettelemisen merkitys kaikenlaisessa kestävän kehityksen kasvatuksessa. Oli ilahduttavaa havaita, että päiväkodin henkilökunta koki tutkivassa oppimisessa olennaiseksi kyvyn ja halun oppia aiheesta lisää yhdessä lapsen kanssa. Tutkivassa oppimisessa ja kestävän kehityksen kasvatuksessa olennaisinta ei ole kasvattajan oma jo olevassa oleva tietämys aiheesta. Sen sijaan tärkeintä on oma halu ja motivaatio toteuttaa sitä kasvatustyössä luovasti ja lapsia mukaan innostaen.

Opinnäytetyömme otsikon alla oleva sitaatti *”Että miten lapset oppisivat nauttimaan luonnosta ja muutenkin ympäristöstä, että ne olisi vähän niin kuin osa sitä”* kiteyttää oman ekologisen ajattelumme keskeisimmän ajatuksen. Meitä huolestuttaa nykypäivän ihmisen erkaantuminen luonnosta. Tämän päivän lapsilla tulisi olla mahdollisuus leikkiä metsässä ja tutkia luonnon ihmeitä samalla tavoin kuin lapsilla kautta aikojen. Tulevina kasvattajina ja sosiaalialan ammattilaisina teemme kaikkemme, jotta lapset oppisivat kunnioittamaan ja nauttimaan ympäristöstä ja tuntemaan itsensä osaksi luontoa.

Oma opinnäytetyömme pyrki selvittämään Maakirjan päiväkodin henkilökunnan ajatuksia kestävästä kehityksestä ja sen roolista lasten päivähoidossa. Tutustuimme muutamiin tutkimuksiin, jotka käsittelevät kestävästä kehityksestä varhaiskasvatuksen näkökulmasta. Koutonen & Logren (2010) olivat tarkastelleet ympäristökasvatusta varhaiskasvatuksen näkökulmasta opinnäytetyössään Ympäristökasvatus päiväkodissa ja kotona. Opinnäytetyössämme tavoitteena oli ollut selvittää, millaisia vihreitä arvoja ympäristökasvatusta toteuttavassa päiväkodissa on ja miten nämä kyseiset arvot näkyvät päiväkodin lasten omissa kodeissa.

Maakirjan päiväkotitoimii kestävän kehityksen ideologian pohjalta. Haastatteluissa eräs työntekijöistä totesi, että osa lasten vanhemmista saattaa valita Maakirjan päiväkodin lapsensa päiväkodiksi juuri sen arvomaailman perusteella. Tämän vuoksi olisikin mielenkiintoista tehdä Maakirjan päiväkodissa Koutonen & Logrenin (2010) tutkimuksen kaltainen tutkimus, jossa selvitettäisiin miten vihreät arvot näkyvät päi-

väkodin lasten omissa kodeissa. Tällöin tutkimuksen kohdejoukkona ei olisi enää Maakirjan päiväkodin henkilökunta, vaan päiväkodin lapset ja heidän vanhempansa. Mikäli tällainen tutkimus toteutettaisiin, olisi myös mahdollista vertailla millä tavoin kotona tehtävä kestävä kehityksen kasvatusta eroaa tai yhtenee päiväkodissa tehtävästä kestävä kehityksen kasvatuksesta.

Opinnäytetyössämme saimme vastaukset kaikkiin tutkimuskysymyksiimme. Tutkimuksen aikana meillä heräsi kuitenkin vielä monia uusia kysymyksiä ja tutkimusaiheita, joita nyt esitämme mahdollisiksi jatkotutkimusaiheiksi muille alan opiskelijoille. Tutkimusympäristönä Maakirjan päiväkotona on mielenkiintoinen, sillä se on uusi kestävä kehityksen kasvatukseen suunniteltu ja suuntautunut päiväkotona. Myös päiväkodin henkilökunnan rekrytoinnissa on otettu huomioon päiväkodin ekologinen painotus.

Toteutimme opinnäytetyömme päiväkodin aloittaessa toimintansa ja keskityimme siinä päiväkodin henkilökunnan kestävä kehitykseen liittyvien näkemysten selvittämiseen. Voisi kuitenkin olla avartavaa tutkia samaa aihetta myös päiväkodin lasten ja heidän vanhempiensa näkökulmasta. Tehdessämme opinnäytetyötämme Maakirjan päiväkodin toimintakulttuuri ja erilaiset käytännöt olivat vasta muotoutumassa. Tämän vuoksi olisikin kiinnostavaa tehdä päiväkodin henkilökunnan kestävä kehityksen tietämystä selvittävä tutkimus uudelleen myöhemmin, esimerkiksi vuoden tai kahden kuluttua. Saatua tuloksia voitaisiin vertailla opinnäytetyömme tuottamiin tuloksiin.

Olemme kiitollisia Maakirjan päiväkodin johtajalle Marina Primietalle ja koko päiväkodin henkilökunnalle positiivisesta suhtautumisesta opinnäytetyötämme kohtaan. Erityiskiitoksen haluamme osoittaa ohjaaville opettajillemme Virpi Lundille ja Reetta Voutilaiselle saamastamme laadukkaasta ja luovasta ohjauksesta sekä positiivisesta kannustuksesta opinnäytetyömme eri vaiheissa.

Lähteet

- Aaltola, J & Valli, R. 2007. Ikkunoita tutkimusmetodeihin II, Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Juva: WS Bookwell Oy.
- Aho, L. 1987. Lapsi, luonto ja kasvatus. Juva: WSOY.
- Cantell, H. (toim.) 2004. Ympäristökasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS- kustantaja.
- Eskola, J. & Suoraranta, J. 2005. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus.
- Hirsjärvi, S. Remes, P & Sajavaara, P. 2006. Tutki ja kirjoita. Jyväskylä: Gummerus.
- Juujärvi, S. Myyry, L & Pessa, K. 2007. Eettinen herkkyys ammatillisessa toiminnassa. Jyväskylä: Gummerus.
- Karila, K., Alasuutari, M., Hännikäinen, M., Nummenmaa A. R. & Rasku-Puttonen, H. (toim.). 2006. Kasvatusvuorovaikutus. Vaajakoski: Gummerus.
- Karlsson, L. & Riihelä, M. 1991. Ajattelu alkaa ihmetyksestä. Ryhmätyöstä yhteistoiminnalliseen oppimiseen. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Kemppinen, P. & Rouvinen-Kemppinen K. 1998. Vuorovaikutuksen aarrearkku. Vinkkejä kasvattajalle. Vantaa: Kannustusvalmennus P.&K. Oy.
- Kontonen, P. & Longren, S. 2010. Ympäristökasvatus päiväkodissa ja kotona. Ylivieska: Keskipohjanmaan ammattikorkeakoulu.
- Niirikangas, L. (toim.). 2004. Kotipiha maailmalle. Ympäristökasvatuksen karttakirja. Saarijärvi: Gummerus.
- Nikkinen, I. Metsämörri. 2000. Nurmijärvi: Kirjakas Ky.
- Nyholm, A & Åberg, M. 2010 Lapsi oppii luonnosta - Ideoita ympäristökasvatuksen toteuttamiseen päiväkodissa. Helsinki: Diak Etelä.
- Säkkinen, S. 2009. Kestävää kehitystä päivähoidossa. Opinnäytetyö. Ylivieska: Keskipohjanmaan ammattikorkeakoulu.
- Tuomaala, T. & Myyryläinen, M. 2002. Luonto tutuksi. Jyväskylä: Gummerus.
- Tuomi, J & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Jyväskylä: Gummerus.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Latvia: Livo Print.
- Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

4V- Seminaarin materiaali:

Keke koulussa; Kestävän kehityksen ohjelma. 2010

Kiuru ja koppakuoriainen; Päivähoidon ja alkuopetuksen ympäristökasvatus ideoita. 2010

Internet-lähteet:

Kestävää kehitystä edistävän kasvatuksen ja koulutuksen strategia ja sen toimeenpanosuunnitelma vuosille 2006 - 2014. 2006 Helsinki: Kestävän kehityksen toimikunnan koulutusjaosto <http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=48169&lan=fi> Luettu 6.12.2010

KOULII -hanke
<http://elgg.mcampus.fi/koulii/> Luettu 15.04.2011

Lapsen oikeuksien yleissopimus. 1989. Yhdistyneet Kansakunnat (YK).http://www.unicef.fi/Lapsen_oikeuksien_sopimus_koko Luettu 28.3.2011.

4v -hanke. Luomi, A., Paananen, J., Viberg, K. & Virta, L. 2011. Keke päiväkodissa. Kestävän kehityksen opas.
<http://www.4v.fi/kekepaivakodissa>. Luettu 17.01.2011

Nivala, E. 2009. Lasten osallisuus ei ole pelkkää mielipiteiden selvittämistä. Tiedote 9/2009 06.03.2009. Luettu 28.03.2011.
<http://www.lapsiasia.fi/nyt/tiedotteet/tiedote/view/1398514>

Suomen Ympäristökasvatuksen Seura ry. Maailman pelastaminen on lasten leikkiä.
<http://www.vihrealippu.fi/pages/285.php>. Luettu 15.1.2011.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. STAKES/ oppaita 56
<http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/7eef5448-e8a3-4887-ab97-19719ea74066>. Luettu 6.12.2010

Vihreä lippu -kestävän kehityksen ohjelman sivut
<http://www.vihrealippu.fi/pages/285.php>. Luettu 15.1.2011

4V - Välitä, Vaikuta, Viihdy, Voi hyvin, - hanke. Keke kuuluu kaikille.
<http://www.4v.fi/4v-hanke/>. Luettu 17.01.2011.

Ympäristöministeriö, 2010. Kestävä kehitys.
<http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=22119&lan=FI>. Luettu 6.12.2010

Liitteet

Liite 1 Haastattelukysymykset

Haastattelukysymykset:

1. Miten ymmärrät käsitteen kestävä kehitys?
2. Miten kestävä kehitys näkyy omassa elämässäsi?
(esim. jätteiden lajittelu, kierrättäminen, kuluttaminen, ekologisuus valintojen teossa)
3. Oletko saanut kestäväan kehitykseen liittyvää ohjausta tai koulutusta?
4. Millaisia kokemuksia sinulla on kestävästä kehityksestä lasten päivähoitossa?
5. Millä tavoin kestävä kehitys voisi parhaimmillaan näkyä teidän päiväkotinne toiminnassa?
6. Millaista kestäväan kehityksen koulutusta koet tarvitsevasi työssäsi?